

Drets i deures de les persones estrangeres

Manual pràctic
per a la convivència ciutadana
adreçat a professionals
del món local

Col·lecció **Documents de Treball**

Drets i deures de les persones estrangeres

Manual pràctic
per a la convivència ciutadana
adreçat a professionals
del món local

Drets i deures de les persones estrangeres

Manual pràctic
per a la convivència ciutadana
adreçat a professionals
del món local

Col·lecció **Documents de Treball**

Sèrie_Igualtat i Ciutadania, 4

**Diputació
Barcelona**
xarxa de municipis

© Diputació de Barcelona
Primera edició: març del 2007

Disseny i producció: Direcció de Comunicació
de la Diputació de Barcelona
Impressió: Aleu, SA
ISBN: 978-84-9803-203-1
Dipòsit legal: B-11125-2007

Índex

Presentació	7
A qui s'adreça	9
La població estrangera	11
Drets i llibertats civils	13
Dret a la vida, a la llibertat i a la seguretat	14
Dret a la intimitat	16
Llibertat ideològica i religiosa	17
Llibertat de circulació i residència	19
Llibertats de reunió, manifestació i associació	21
Dret de participació pública	23
Entrada i estada al país	25
Entrada al país	25
Permisos d'estada	28
Permisos de residència	29
Dret i deure de documentació	33
Autoritzacions de treball	35
Empadronament	42
Accés a la nacionalitat	45
Família	47
Família i matrimoni	47
Reagrupament familiar	50
Drets de les dones	53
Drets dels infants	55
Treball i economia	59
Dret al treball, dret de sindicació i dret de vaga	59
Dret a la seguretat social	62
Drets i deures fiscals dels estrangers	64
Habitatge	67
Dret a l'habitatge	67
Educació i cultura	71
Dret a l'educació	71
Dret i deure de conèixer la llengua, la cultura i la societat d'acollida	75
Serveis socials	77
Dret als serveis socials	77
Sanitat	79
Dret a l'assistència sanitària	79

Garanties	83
Garantia dels drets i deures dels estrangers	83
Infraccions en matèria d'estrangeria	85
Convivència ciutadana	87
Els ajuntaments i les ordenances municipals com a instrument per garantir la convivència ..	87

Presentació

L'important creixement immigratori produït a Catalunya els darrers anys ha comportat un increment de la pluralitat social i cultural que fa necessària una intervenció específica per part de les administracions públiques. L'objectiu és que la població estrangera pugui incorporar-se a la societat d'acollida en un marc d'igualtat d'oportunitats i de respecte del marc de drets i deures, així com també garantir la convivència ciutadana del conjunt de la població.

Aquesta situació adquireix una rellevància especial en el cas dels ajuntaments, perquè l'Administració local és qui viu de més a prop l'aplicació concreta de la legislació d'estrangeria. Així, trobem que nombrosos aspectes legals incideixen directament o indirecta sobre la feina dels ens locals, especialment en àmbits de gestió relacionats amb el marc de drets i deures o l'accés a les prestacions públiques de caràcter general (per exemple ensenyament, sanitat, serveis socials o habitatge).

Es tracta d'àmbits clau per assolir l'objectiu compartit d'afavorir la integració i de garantir la convivència i la cohesió social. Dins aquests àmbits, la pràctica requereix un coneixement molt acurat de la normativa d'estrangeria per part del personal tècnic municipal, un personal que sovint ha de fer front a casuístiques molt específiques i als dubtes que moltes vegades es presenten sobre l'abast dels drets i dels deures de les persones estrangeres i sobre el caràcter de la intervenció municipal.

Per aquest motiu, aquesta publicació vol ser un recurs a l'abast dels ajuntaments amb la intenció de fer una lectura local de la legislació vigent. L'objectiu és contribuir a reforçar el seu treball en favor de la integració, la convivència i la cohesió social.

Esperem, doncs, que aquesta publicació, adreçada especialment a professionals del món local, sigui una contribució útil per a la gestió municipal.

A qui s'adreça

Aquest manual pràctic de drets i deures per a la convivència ciutadana s'adreça a tots els professionals de l'Administració local que per la seva activitat es relacionen amb la ciutadania, en especial amb la població estrangera, perquè coneguin els drets i els deures d'aquest col·lectiu. Aquest coneixement farà possible la millora en la qualitat d'atenció a nousvinguts i nousvingudes i afavorirà la integració social d'aquests al municipi.

El coneixement, el respecte i el compliment, per part de tothom, dels drets i deures ha de fer possible la convivència entre la ciutadania d'origen autòcton i la nousvinguda. Aquest és l'objectiu d'aquest manual, donar als i les professionals dels ajuntaments els coneixements, els mitjans i els procediments perquè, des de l'àmbit local i, especialment, mitjançant les ordenances municipals, hi hagi una acció proactiva per afavorir la convivència ciutadana.

Quan parlem dels professionals dins l'àmbit de l'Administració local, com a destinataris de la guia, ens referim a totes les persones que directament o indirectament mantenen contacte amb la població estrangera des dels diferents serveis: alcaldia, igualtat i ciutadania (dona, joventut, immigració, convivència, civisme, etc.), salut, educació, serveis socials, urbanisme, policia, ocupació, gestió del padró, esports, etc.

La guia també pot ser d'interès per a organitzacions locals, com ara associacions veïnals, escoles d'adults, biblioteques i altres entitats de l'àmbit local —que tenen un paper important en la integració social dels nousvinguts i nousvingudes. Aquestes organitzacions, per la seva proximitat i per la mena d'accions que desenvolupen, poden afavorir la convivència ciutadana.

La població estrangera

Es consideren estrangeres totes les persones que no són titulars de la nacionalitat espanyola. Dins el col·lectiu de persones estrangeres, hem de diferenciar entre:

- ciutadans i ciutadanes de la Unió Europea, l'Espai Econòmic Europeu (Noruega, Liechtenstein i Islàndia) i Suïssa, que poden residir a Espanya sense la necessitat de disposar d'autorització de residència; i
- ciutadans i ciutadanes de la resta de països (no comunitaris), que per residir en territori espanyol necessiten disposar d'una autorització de residència.

A l'hora d'identificar quins són els drets i deures de les persones estrangeres que resideixen a Espanya, hi ha un aspecte clau que cal tenir en compte: la situació legal administrativa.

En el present manual es descriuen els drets i deures reconeguts a la població estrangera que es troba de manera regular a Espanya, si bé també es fa esment de la situació de les persones que entren o es mantenen a Espanya en situació irregular. El manual ens permetrà veure quines són les necessitats associades a l'arribada i a l'increment de població.

Drets i llibertats civils

Les persones estrangeres que es troben a Espanya amb autorització de residència tenen, bàsicament, els mateixos drets i deures civils que les de nacionalitat espanyola. L'única excepció són els drets de participació política a les eleccions i l'exercici de funcions públiques, que només són reconeguts als qui són originaris de països de la Unió Europea.

D'acord amb la legislació espanyola vigent, les persones estrangeres sense autorització de residència tenen reconegut el dret als serveis socials bàsics, l'assistència sanitària, l'educació obligatòria i l'accés a la justícia gratuïta.

Els drets i deures de les persones estrangeres a Espanya, si les lleis no diuen el contrari, tenen el mateix abast que per a la resta de la ciutadania. D'acord amb el principi d'igualtat que conté la Constitució, no es pot tractar cap persona de manera desigual o discriminatòria per motius de raça, sexe, nacionalitat ni origen, així com tampoc per motius ideològics o religiosos.

A continuació, es detallen els continguts dels principals drets i llibertats de la població estrangera a Espanya.

Dret a la vida, a la llibertat i a la seguretat

Drets

A Espanya, totes les persones, sigui quina sigui la seva nacionalitat o situació jurídica, tenen dret a la vida, a la integritat física i moral, a la llibertat i a la seguretat.

Com a conseqüència d'aquests drets bàsics, resta prohibida la pena de mort, la tortura, l'esclavitud i qualsevol tracte cruel, inhumà o degradant. Qualsevol persona a qui no se li respectin aquests drets, sigui espanyola o d'origen estranger, haurà de denunciar-ho a la policia o a la Fiscalia.

Les detencions policials poden durar un màxim de setanta-dues hores. Després, la persona detinguda ha de ser posada en llibertat, i serà la Justícia qui haurà de decidir si ha de continuar la detenció o no. Té dret a rebre informació sobre els motius de la seva detenció, a fer una trucada telefònica, a tenir assistència jurídica i a no declarar si no és en presència del seu advocat o advocada.

Si una persona és condemnada a presó, sigui espanyola o estrangera, té dret a rebre a la presó un tracte digne i no degradant, a no patir maltractaments i a rebre el suport i els serveis necessaris per a la reinserció social. Si aquests serveis no li són garantits, s'ha de denunciar davant la Justícia i comunicar-ho al seu advocat o a entitats o associacions d'ajuda als presos.

Serveis associats

- Serveis d'assistència a víctimes de delictes, especialment en el cas de violacions, agressions domèstiques, agressions a menors, etc. Es poden sol·licitar a la policia i a la Fiscalia.
- Per a les persones que no disposen de recursos per pagar l'assistència legal en cas de detenció, hi ha un servei gratuït, així com un servei d'interpretació si no entenen el català o el castellà.

Deures

Les persones que viuen a Espanya han de tenir un comportament adequat a les normes i lleis que hi ha establertes, de la mateixa manera que han de ser respectats els drets de tota persona que resideixi al territori espanyol, de forma permanent o temporal.

Situacions especials

Privació de llibertat

Tota persona que estigui privada de llibertat (sigui amb amenaces, amb la retenció de la seva documentació o de qualsevol altra manera), coaccionada o obligada a fer qualsevol mena d'activitat o acció en contra de la seva voluntat, ha de denunciar aquesta situació a la policia més propera o a la Fiscalia, ja que està sent víctima d'un delictes. En aquests casos, també es pot dirigir als serveis socials d'atenció primària perquè l'orientin sobre quins són els passos que cal seguir.

Serveis d'informació de caràcter general

- Policia municipal, comissaria de policia nacional o dels mossos d'esquadra més propera.

Dret a la intimitat

Drets

Totes les persones tenen dret a la intimitat i a protegir la seva vida privada, personal i familiar.

Ningú no pot entrar en un domicili privat sense permís de qui hi resideixi o sense una autorització judicial.

Es considera domicili privat el que és considerat com a tal pels seus ocupants, amb independència del seu títol jurídic.

El dret a la intimitat també protegeix la confidencialitat o secret de les comunicacions telefòniques i de la correspondència i d'altres comunicacions postals. Només mitjançant autorització judicial es pot aixecar aquesta confidencialitat contra la voluntat dels afectats.

Deures

Tota persona ha de respectar el dret a la intimitat d'altri.

Situacions especials

Domicili

Quan una persona lloga un pis, aquest passa a convertir-se en el seu domicili privat, encara que la propietat jurídica sigui d'una altra persona. Així doncs, ningú altre no pot accedir-hi sense permís (en cas de fer-ho, cometria un delictes i pot ser motiu de denúncia). Els únics casos en què es pot entrar en un domicili privat sense autorització és quan es disposi d'una autorització judicial per fer-ho o quan s'hi estigui cometent un delictes, però aquesta intervenció haurà de ser realitzada per la policia.

Serveis d'informació de caràcter general

- Policia municipal, comissaria de policia nacional o dels mossos d'esquadra més propera.

Llibertat ideològica i religiosa

Drets

Totes les persones que viuen a Espanya tenen dret a pensar i a manifestar les seves idees i tenen dret a tenir i a professar les seves creences religioses. Tan sols es poden limitar, prohibir o perseguir les manifestacions ideològiques o les pràctiques religioses que siguin contràries a la llibertat, la igualtat i la dignitat de les persones o a la resta de principis i drets constitucionals.

Ningú no pot ser obligat a declarar quina és la seva religió, creences o ideologia.

A Espanya no hi ha una religió oficial i, encara que la més estesa és la catòlica, es reconeixen, s'accepten i es respecten totes les religions que es practiquin. La llibertat religiosa inclou la llibertat de culte, amb la corresponent possibilitat de crear i gestionar centres de culte, i de donar i rebre ensenyaments religiosos en aquests centres o en locals annexos.

L'Estat espanyol té acords de cooperació amb l'Església catòlica i també amb les esglésies evangelista, musulmana i jueva. Aquests acords tenen com a objectiu facilitar i ajudar a la pràctica d'aquestes religions, tant en la seva dimensió personal com social.

Condicions

Poligàmia

Malgrat que algunes religions admeten la poligàmia, les lleis espanyoles la consideren un delictes, de manera que no és permès contreure matrimoni amb més d'un home o una dona.

Festivitats religioses

Les festes de caire religió estan subordinades al calendari oficial civil.

Enterraments i vetlles

Aquests actes han de tenir lloc segons les normes sanitàries i les ordenances municipals.

Deures

Tota persona ha de respectar el dret dels altres a pensar i manifestar les seves idees, pràctiques i creences religioses.

Situacions especials

Sacrificis rituals d'animals: La compra d'animals i el sacrifici d'aquests només es poden

dur a terme si es prenen les mesures necessàries respecte a les normes de salut pública, la qual cosa implica que el sacrifici s'ha de realitzar dins un escorxador autoritzat.

Legislació aplicable

Llei 26/1992, de 10 de novembre, que aprova l'acord de cooperació de l'Estat amb la Comissió Islàmica d'Espanya.

Reial decret 54/1995, de 20 de gener, sobre protecció dels animals en el moment del seu sacrifici o matança.

Llei 3/1998, de 4 de març, de protecció dels animals.

RD 147/1993, de 29 de gener, pel qual s'estableixen les condicions sanitàries de producció i comercialització de carns fresques.

Reial decret 379/1984, de 25 de gener, pel qual s'aprova la reglamentació tecnicosanitària d'indústries, magatzems a l'engròs i envasadors de productes i derivats carnis elaborats, i dels establiments de comerç minoristes de la carn i productes elaborats.

Llibertat de circulació i residència

Drets

La llibertat de circulació està reconeguda a l'article 19 de la Constitució Espanyola. Aquest precepte reconeix a totes les persones amb nacionalitat espanyola la llibertat tant de circular lliurement pel territori espanyol com a fixar la seva residència. Això comporta la possibilitat de traslladar la residència per tot el territori sense cap limitació. Aquesta llibertat es vincula amb el que s'estableix a l'art. 139.2 de la Constitució Espanyola, que impossibilita establir obstacles a la lliure circulació. Aquesta llibertat de circulació i residència s'estén, també, a tots els ciutadans i ciutadanes comunitaris i als seus familiars, en aplicació del dret comunitari. Aquest dret només pot ser restringit per qüestions d'ordre o seguretat pública o de salut pública, i sempre sota el control del Tribunal de Justícia de la Unió Europea.

El Tribunal Constitucional espanyol ha estès l'àmbit d'aplicació d'aquesta llibertat de circulació i residència a les persones de nacionalitat no comunitària, però amb certes limitacions, que només es podran establir mitjançant una llei o per una resolució judicial, però mai no es podran restringir d'una manera general o il·limitada, i sempre respectant les garanties constitucionals (Sentència del Tribunal Constitucional núm. 94/1993, de 21 de març, o 242/1994, de 20 de juliol).

La regulació actual de la llibertat de circulació de la població estrangera no comunitària es troba a l'art. 5 de la LO 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers, modificada per la LO 8/2000, de 22 de desembre, i per la LO 14/2003, de 20 de novembre. La Llei, a més de remetre's als supòsits generals, planteja que "excepcionalment per raons de seguretat pública, de forma individualitzada, motivada i en proporció a les circumstàncies que concorren en cada cas, el Ministeri d'Interior podrà imposar mesures limitatives com l'allunyament de les fronteres o nuclis de població concretats singularment".

D'altra banda, la lliure circulació només podrà ser suspesa amb motiu de la declaració de l'estat d'excepció, setge, o estat d'alarma i sempre respectant la tramitació legal que hi hagi establerta.

De vegades la limitació puntual d'aquest dret pot derivar-se de l'exercici d'altres drets, com ara el dret de manifestació o el dret de vaga, que poden condicionar temporalment la llibertat de circulació (Sentència del Tribunal Constitucional núm. 26/1981, de 17 de juliol; STC 59/1990, de 29 de març).

Altres limitacions d'aquest dret tenen un caràcter individual, és a dir, que qualsevol privació de llibertat comporta una limitació a la llibertat de circulació i residència. Així doncs, la Justícia pot restringir aquesta llibertat mitjançant resolució judicial quan acordi una ordre d'allunyament o prohibició d'apropar-se a una persona determinada.

Llibertat de residència

Comporta tant el lloc de residència estable com els llocs de residència temporal. Aquesta llibertat només podrà ser restringida davant supòsits semblants a la llibertat de circulació, però també es poden donar altres supòsits que poden incidir en aquest dret, com ara els trasllats forçosos per obres públiques, casos en el quals s'hauran de ponderar els diferents drets en conflicte (STC 160/1991, de 18 de juliol).

Legislació aplicable

Llei orgànica 8/2000, de 22 de desembre, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (CE). Arts. 19 i 139 Constitució Espanyola.

Llibertats de reunió, manifestació i associació

Drets

La LOE (Llei orgànica d'estrangeria) regula aquestes llibertats als articles 7, 8 i 11.

La reunió, manifestació, associació, sindicació i vaga són llibertats bàsiques per a l'exercici de la ciutadania, per poder participar en la vida cultural, política i social i per protegir els drets i interessos col·lectius dels grups socials. Les llibertats de reunió, manifestació i associació inclouen la capacitat d'organitzar-les, convocar-les i constituir-les, així com la de participar o afiliar-se a qualsevol entitat o organització.

La població estrangera establerta a Espanya, segons la Llei d'estrangeria, té reconeguda la titularitat d'aquests drets en les mateixes condicions que els residents de nacionalitat espanyola, però en veu limitat l'exercici a l'obtenció d'una autorització d'estada o residència.

Condicions

Autoritzacions

Les reunions en locals tancats o en espais que no siguin de trànsit públic es poden fer sense cap tràmit previ; només cal el permís del propietari o titular del local. Les manifestacions a la via pública, en canvi, han de ser comunicades amb antelació a les autoritats, que poden limitar-les o indicar trajectes alternatius en determinats casos.

Constitució d'associacions

Les associacions s'han de constituir mitjançant l'aprovació dels seus estatuts, que han d'assegurar un funcionament intern democràtic, i han de ser inscrites en el Registre d'Associacions.

La constitució d'una associació suposa la realització d'una sèrie de tràmits: redacció de l'acta fundacional; redacció dels estatuts (principis bàsics pels quals es regirà l'associació); inscripció en el Registre d'Entitats Jurídiques i de Dret de la Generalitat de Catalunya; i Inscripció en el Registre Municipal d'Associacions de la localitat on tingui la seu.

Serveis d'informació de caràcter general

- Registre d'Entitats Jurídiques i de Dret de la Generalitat de Catalunya. Casp, 26 - Pau Claris, 81. 08010 Barcelona. Tel. 93 316 41 00.

Legislació aplicable

Llei orgànica 8/2000, de 22 de desembre (CE), sobre els drets de reunió, manifestació i associació respecte als estrangers, articles 7 i 8, modificats parcialment per la Llei 1/2002, reguladora del dret d'associació.

Llei 7/1997, de 18 de juny, d'associacions.

Dret de participació pública

Drets

Les persones amb nacionalitat estrangera que resideixen a Espanya no tenen dret a participar a les eleccions generals, autonòmiques o municipals. Només els ciutadans membres de la Unió Europea, així com d'algun altre país en conveni amb Espanya, poden participar a les eleccions municipals.

Sí que poden votar a les eleccions que se celebrin al seu país d'origen, sigui per correu o mitjançant les votacions organitzades pel seu consolat, sempre que la legislació del seu país reguli aquesta opció.

La població estrangera que resideixi de manera regular a Espanya i estigui empadronada pot participar en l'activitat del seu ajuntament, d'acord amb les formes, procediments i organismes establerts. Aquesta participació consisteix normalment a presentar suggeriments o propostes a l'ajuntament, integrar-se en consells, fòrums o altres organismes de participació, i participar en consultes populars.

Legislació aplicable

Decret de la Generalitat 188/2001, de 26 de juny, dels estrangers i la seva integració social a Catalunya. Art. 2, sobre el dret de participació en els afers municipals.

Llei orgànica 8/2000, de 22 de desembre, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social. Art. 6, sobre la participació pública dels estrangers.

Entrada i estada al país

Entrada al país

Drets

L'entrada a Espanya s'ha de realitzar des d'algun dels punts fronterers, on serà necessari presentar els documents següents en vigor:

- Passaport o document equivalent que acrediti la seva identitat.
- Visat, excepte en el cas que hi hagi un acord entre el país d'origen i l'Estat espanyol que el faci innecessari. Tampoc no serà necessari el visat si la persona té autorització de residència en territori espanyol.

El visat s'ha de demanar al país d'origen, a les oficines d'un consolat espanyol, o bé a l'ambaixada espanyola. Hi ha diferents tipus de visats, depenent dels motius i la durada del viatge: de trànsit, d'estada, d'estudis, de residència, de reagrupació familiar, d'asil o refugi, i de residència no lucrativa.

- Documentació en la qual es reflecteixin els motius, les condicions i la durada de l'estada.

Les autoritats espanyoles poden denegar l'entrada a qui no compleixi els requisits. En aquest cas, han de ser explicades les causes que justifiquen la denegació i s'ha d'informar dels recursos que s'hi poden presentar en contra, en quin termini i davant quin autoritat. La persona estrangera té dret a assistència jurídica (que pot ser gratuïta si no disposa de recursos) i a servei d'interpretació al mateix lloc fronterer on se li denega l'entrada.

Serveis associats

Assistència jurídica en cas de denegació d'entrada, i servei d'interpretació i traducció.

Condicions

Motius, condicions i durada de l'estada

En el moment d'entrar al país, s'haurà de presentar la documentació necessària en la qual es reflecteixin i justifiquin les raons de l'estada.

Entrada per raons excepcionals

Per raons excepcionals de caràcter humanitari, d'interès públic o de compliment de compromisos adquirits amb altres països, es pot autoritzar l'entrada a Espanya d'estrangers o estrangeres que no compleixin les condicions que hi ha establertes.

Acreditació de recursos necessaris per a l'estada al país

S'ha de justificar que es disposa dels mitjans necessaris (econòmics, laborals, familiars, etc.) per a l'estada a Espanya durant el temps del viatge, i dels recursos suficients per retornar al país d'origen o per traslladar-se a altres països (el bitllet nominatiu, intransferible i tancat en el mitjà de transport que s'utilitzarà).

Prohibició d'entrada

Es considera prohibida l'entrada a una persona en les condicions següents:

- Quan hagi estat prèviament expulsada d'Espanya (no hi podrà tornar a entrar dins el termini de prohibició d'entrada determinat a la resolució d'expulsió).
- Si es troba dins dels supòsits d'infraccions sancionades amb expulsió.
- Si és reclamat per la justícia d'altres països (sempre que els fets constitueixin delictes a Espanya).
- Si desenvolupa activitats contràries als interessos espanyols o als drets humans, o té connexions amb organitzacions delictives.
- Quan estigui en situació de prohibició d'entrada en virtut de convenis internacionals signats per Espanya.

Deures

L'entrada a Espanya s'ha de realitzar des d'un punt fronterer i segons els criteris legals que hi ha establerts.

Situacions especials

Ciudadans i ciutadanes d'Estats membres de la Unió Europea, de l'Espai Econòmic Europeu o de la Confederació Suïssa

L'entrada de tota persona al territori espanyol s'ha de fer amb el passaport o el document d'identitat on consti la seva nacionalitat (que haurà d'estar en vigor). Aquestes persones tenen dret a entrar, sortir, circular i restar lliurement a Espanya, així com a accedir a qualsevol activitat tant per compte propi com per compte d'altri, en les mateixes condicions que la població espanyola, excepte dins l'Administració pública.

Entrada i sortida de persones que disposen d'una autorització de residència

Aquestes persones poden entrar i sortir del territori espanyol tantes vegades com vulguin, sempre que tinguin l'autorització i el passaport (o document identificatiu adient) en vigor.

Entrada i sortida de persones en tràmit de renovar l'autorització de residència

Les persones en aquesta situació que vulguin entrar o sortir del país, han de sol·licitar una autorització de retorn, que els serà concedida si acrediten haver iniciat els tràmits de reno-

vació de la documentació dins el termini legal fixat. En cas de tractar-se d'un viatge de necessitat, aquesta autorització tindrà un tracte preferent.

Entrada i sortida de persones que esperen que els sigui concedida l'autorització de residència

En aquests casos, per entrar o sortir del país també podrà ser sol·licitada una autorització de retorn, però només hi tindran dret les persones que ja tinguin concedida la residència i hagin iniciat els tràmits associats (adreçar-se a una comissaria de policia a portar-hi les fotografies i posar-hi les seves empremtes).

Serveis d'informació de caràcter general

- Oficina d'Informació i Atenció al Ciutadà (Ministeri de l'Interior). Tel. 900 150 000.
- Subdelegació del Govern de l'Estat a Catalunya. Av. Marquès d'Argentera, 2. 08003 Barcelona. Tel. 934 820 544.

Legislació aplicable

Llei 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (CE), modificada per la Llei 8/2000, de 22 de desembre; capítol II, sobre les situacions legals dels estrangers, i articles 25 a 28, sobre l'entrada i sortida del territori espanyol.

Permisos d'estada

Drets

Situacions d'estada

Es troba en situació d'estada la persona que no sigui titular d'una autorització de residència però que hagi entrat legalment a Espanya i estigui autoritzada per poder-hi estar fins a un període no superior a noranta dies, excepte en el cas que el visat prevegi estades més àmplies. Aquest temps es pot ampliar fins a tres mesos més sol·licitant una pròrroga del visat a la Subdelegació del Govern competent, sempre que es disposi de recursos suficients per cobrir els costos d'estada al país.

La situació d'estada serà autoritzada mitjançant el corresponent visat d'estada, llevat dels supòsits en què no sigui exigít per la normativa vigent.

Classes de visats d'estada:

- Visat per a estades de curta durada: Estada d'un màxim de tres mesos.
- Visat de múltiples estades: La suma no podrà superar els noranta dies per a sis mesos dins del mateix any.

Un cop transcorregut el període d'estada, el ciutadà estranger haurà d'abandonar el territori espanyol. Per poder estar a Espanya durant més de sis mesos, és necessària una autorització de residència.

Situació especial: autorització d'estada per a estudis

Les persones estrangeres que no es trobin en territori espanyol i que vulguin fer estudis d'investigació o formació no remunerats laboralment o ampliar estudis en qualsevol centre públic o privat reconegut, podran sol·licitar el visat d'estudis. El visat d'estudis autoritza a estar en territori espanyol el temps de durada dels estudis als quals un s'ha matriculat.

Prèviament a la tramitació del visat, la persona sol·licitant ha d'haver estat admesa al centre educatiu corresponent, i ha de tenir garantits els mitjans econòmics suficients per a la durada dels estudis.

L'estudiant pot renovar anualment l'autorització d'estada per estudis sempre que acrediti que ha superat les proves necessàries per a la continuïtat dels estudis, a més d'estar admès al centre i acreditar mitjans econòmics.

Els i les estudiants amb autorització d'estada per estudis poden treballar, sempre que les activitats laborals siguin compatibles amb els horaris de les assignatures matriculades i que els ingressos econòmics que rebin no tinguin el caràcter de necessaris per a la seva manutenció.

Permisos de residència

Té residència legal la persona estrangera que es troba en territori espanyol i és titular d'una autorització de residència. Pot fer activitats laborals sempre que hi estigui autoritzada expressament. La residència pot ser temporal o permanent.

Tipus d'autoritzacions de residència

Residència temporal

Permet viure a l'Estat espanyol per un temps superior a noranta dies i inferior a cinc anys. L'autorització de residència temporal es pot renovar fins a arribar als cinc anys d'estada (una autorització inicial d'un any i dues pròrrogues de dos anys cadascuna), i després d'aquest període es pot sol·licitar l'autorització de residència permanent.

Per aconseguir-ho, és necessari complir almenys algun dels requisits següents:

A. Residència temporal

L'ha de sol·licitar la persona estrangera que vulgui residir al territori espanyol sense treballar-hi. Ha de tramitar el corresponent visat a l'autoritat consular espanyola al seu país d'origen o al de residència legal. Es requereix que acrediti mitjans econòmics suficients per garantir la seva manutenció durant el període de vigència de l'autorització sol·licitada; a més, no pot tenir antecedents penals al seu país d'origen ni a l'Estat espanyol. A les oficines consulars li serà facilitada la documentació requerida: entre d'altres, passaport, certificat d'antecedents, bitllet d'avió, certificat mèdic, etc.

Un cop concedit el visat, l'ha de recollir personalment a l'autoritat consular durant el termini d'un mes des de la notificació. Un cop recollit el visat, s'ha de fer l'entrada al territori espanyol i, una vegada aquí, s'ha de sol·licitar l'autorització de residència.

B. Residència temporal per reagrupament familiar

Aquest tipus de residència es tractarà més avall.

C. Residència temporal per circumstàncies excepcionals

Es pot concedir una residència temporal a les persones estrangeres que es trobin dins del territori, en els supòsits següents (aquest tipus de residència comporta l'autorització per treballar):

1. Per raons d'arrelament

- Arrelament laboral
 - acreditar permanència continuada en territori espanyol per un període mínim de dos anys;
 - no tenir antecedents penals a Espanya ni al país d'origen;

— acreditar relacions laborals d'una durada no inferior a un any amb una resolució judicial o resolució administrativa que reconegui la relació laboral.

- Arrelament social

— acreditar permanència continuada en territori espanyol per un període mínim de tres anys;

— no tenir antecedents penals a Espanya ni al país d'origen;

— aportar contracte de treball no inferior a un any;

— vincles familiars amb estrangers residents legals (cònjuges, ascendents i descendents de línia directa), o informe de inserció social emès per l'ajuntament del seu domicili.

Informe d'inserció social: ha de valorar el temps de permanència, els mitjans econòmics, el grau de coneixement de la llengua, la inserció en els serveis socials i la participació en els programes d'inserció pública; a més, en el mateix informe es pot recomanar que s'eximeixi d'aportar contracte de treball, sempre que s'acreditin mitjans econòmics.

- Fills de pare o mare originàriament de nacionalitat espanyola.

2. Per raons de protecció internacional

3. Per raons humanitàries

- Víctimes de delictes relacionats amb els drets laborals, delictes comesos amb l'agreujant de motius racistes o antisemites o delictes de violència domèstica. En tots aquests casos, caldrà acreditar-ho mitjançant sentència judicial.
- Acreditar malaltia sobrevinguda.
- Acreditar que el trasllat al seu país comporta un perill per a la seva seguretat o la de la seva família.

4. Persones que col·laborin amb la Justícia i altres autoritats, o bé en les quals concorrin raons d'interès públic o seguretat nacional que justifiquin la necessitat d'autoritzar-los la residència

Residència permanent

Autoritza a residir al territori espanyol sense límit de temps i a treballar en igualtat de condicions que els nacionals espanyols. L'autorització de residència permanent té una vigència de cinc anys i s'ha de renovar a la fi d'aquest període.

L'autorització de residència permanent es concedirà a les persones que:

- Acreditin haver viscut en territori espanyol durant cinc anys de manera continuada. Interrupció de la residència: es considera interrupció de la residència el fet que una persona estigui fora del territori espanyol per un període superior a sis mesos durant un mateix any, excepte si és per motius de salut o familiars. Aquests períodes d'interrupció no seran comptabilitzats a l'hora de calcular el temps de residència al país.
- Siguin residents beneficiaris d'una pensió de jubilació o d'una pensió d'incapacitat permanent absoluta o gran invalidesa (de tipus contributiu i inclosa dins l'acció pro-

tectora del sistema de la seguretat social; en el cas d'incapacitat, pot tractar-se de prestacions similars obtingudes a Espanya, que siguin vitalícies, no capitalitzables i suficients per al manteniment de la persona).

- Hagin nascut a Espanya i que en arribar a la majoria d'edat acreditin haver-hi residit de manera legal i continuada, com a mínim, durant els tres anys anteriors a la sol·licitud.
- En arribar a la majoria d'edat, hagin estat sota la tutela d'una entitat pública espanyola durant els tres anys consecutius anteriors a la sol·licitud.
- Siguin espanyols o espanyoles d'origen, havent perdut la nacionalitat espanyola.
- Siguin apàtrides o refugiats reconeguts a Espanya.
- Hagin contribuït de manera notòria al progrés científic, econòmic o cultural d'Espanya, o a la seva projecció exterior.

Residència per a persones en situacions especials (menors)

Residència de fills menors de residents legals

Menor nascut en territori espanyol: obtindrà automàticament la mateixa residència que els seus pares.

Menor nascut al país d'origen i que es troba a Espanya amb els seus pares residents legals, o bé sota la tutela d'una institució o una persona espanyola o amb residència legal: obtindrà una autorització de residència quan acrediti que ha fet una estada continuada en territori espanyol de dos anys com a mínim, que els seus pares compleixen els requisits exigits per a la reagrupació familiar (mitjans de vida i allotjament) i que ha estat escolaritzat durant el període de permanència a Espanya.

Residència de menors sense els seus pares o tutors

Poden ser retornades al país d'origen amb la seva família, o poden quedar-se sota la tutela de l'Administració (Direcció General d'Atenció a la Infància). En aquest últim cas, els serà concedida una autorització de residència.

Condicions

Sol·licitud de les autoritzacions de residència temporal

L'autorització de residència inicial s'ha de sol·licitar en una oficina d'estrangers o en una comissaria de policia de la localitat on es fixi la residència.

Si la persona estrangera no es troba dins el territori espanyol, ha de tramitar prèviament el visat de residència a l'ambaixada o al consolat espanyol. Per a les residències inicials excepcionals no es requereix cap mena de visat, atès que ja es resideix irregularment al territori.

Validesa de l'autorització de la residència

La validesa de l'autorització de residència temporal obtinguda per primer cop no podrà ser de més d'un any, excepte en casos de reagrupament familiar i de naixement de fills (en aquests casos, els familiars reagrupats i els nadons tindran una autorització de residència de la mateixa durada que el reagrupant, pare/mare, segons el cas).

Renovacions de les autoritzacions de residència temporal

Es poden renovar sempre que es mantinguin els motius que van donar lloc a la primera concessió. La sol·licitud de renovació es pot demanar seixanta dies abans de la data de caducitat i fins a tres mesos després de la data de vigència. La sol·licitud prorroga la validesa de la residència fins a l'obtenció d'una resolució per part de l'Administració. Si no es rep una resposta de l'Administració durant un període de tres mesos, cal considerar que l'autorització està concedida.

Serveis d'informació de caràcter general

- Oficina d'Informació i Atenció al Ciutadà (Ministeri de l'Interior). Tel. 900 150 000.
- Subdelegació del Govern de l'Estat a Catalunya. Av. Marquès d'Argentera, 2. 08003 Barcelona. Tel. 934 820 544.

Legislació aplicable

Llei 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (CE), modificada per la Llei 8/2000, de 22 de desembre, arts. 29 al 34, sobre les situacions dels estrangers.

Llei 5/1984, de 26 de març, reguladora del dret d'asil i de la condició de refugiat, modificada per la Llei 9/1994, de 19 de maig.

Reial decret 865/2001, de 20 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament de reconeixement de l'Estatut d'apàtrida.

Dret i deure de documentació

Drets

Les persones estrangeres que visquin a Espanya, per poder acreditar la seva situació jurídica, tenen el dret i el deure de disposar de la documentació oficial expedida per les autoritats del seu país d'origen, i també la facilitada per les autoritats espanyoles.

La documentació oficial expedida al seu país és el passaport. Als ciutadans i ciutadanes de països membres de la Unió Europea se'ls reconeix la validesa del seu document nacional d'identitat. Si una persona estrangera resident regularment a Espanya no disposa de passaport o de document equivalent expedit per les autoritats dels seu país i no té possibilitat d'aconseguir-lo, pot sol·licitar a les autoritats espanyoles un document especial d'identitat, anomenat cèdula d'inscripció.

La població estrangera resident a Espanya ha de disposar del número d'identitat d'estrangers (NIE), que és atorgat per la Direcció General de Policia. Es tracta d'un número personal, únic i exclusiu, que permet la identificació de la persona en qüestió i que ha de figurar en tots els seus documents i totes les diligències que es facin constar al passaport.

D'altra banda, totes les persones que tinguin una autorització de residència han de disposar de la targeta d'estranger, en la qual ha de constar el tipus d'autorització que se'ls ha concedit, per acreditar que es troben en situació regular.

Condicions

Expedició de la targeta d'estranger

Cal dirigir-se a una comissaria de policia o a una oficina d'estrangers per obtenir-la.

Validesa

La targeta d'estranger té la mateixa validesa que l'autorització de residència i serà retirada per les autoritats espanyoles quan el/la titular perdi el dret de residir a Espanya.

Deures

Tota persona que visqui a Espanya, tingui la nacionalitat espanyola o no, està obligada a disposar de la documentació oficial que l'identifiqui i a portar-la en tot moment, així com a mostrar-la quan li ho exigeixi la policia.

Situacions especials

Robatori o pèrdua de la documentació

En primer lloc, si la documentació ha estat robada, és necessari efectuar una denúncia en una comissaria de policia. Després d'haver fet la denúncia, o en cas que els documents s'hagin perdut, s'ha de fer una petició de duplicat del passaport i la targeta de residència.

Requeriment de documentació

Quan l'autoritat demana la documentació a una persona i aquesta no la pot mostrar, pot ser conduïda a la comissaria per comprovar quina és la seva identitat i la seva situació al país.

Ni la policia ni cap funcionari públic no poden quedar-se amb la documentació de cap persona, excepte quan això es fa mitjançant una intervenció judicial prèvia o com a mesura cautelar dins d'un procediment sancionador.

Serveis d'informació de caràcter general

- Comissaria de policia nacional o subdelegació del Govern.

Legislació aplicable

Llei 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (CE), modificada per la Llei 8/2000, de 22 de desembre, art. 4, sobre el dret a la documentació.

Ordre de 7 de febrer de 1997, per la qual es regula la targeta d'estranger.

Llei orgànica de protecció de la seguretat ciutadana (LOPSC), art. 20.2, sobre els requisits que les forces i cossos de seguretat necessiten per requerir a una persona la seva identificació.

Autoritzacions de treball

Drets

Com a norma general, les persones estrangeres no comunitàries que vulguin treballar a Espanya necessiten, a més de l'autorització residència, una autorització de treball.

Es troba en situació de residència temporal amb autorització per treballar el ciutadà o ciutadana estrangera de més de setze anys, amb autorització a viure en territori espanyol per un període superior a noranta dies i inferior a cinc anys, per tal d'exercir una activitat lucrativa, laboral o professional, per compte d'altri o propi.

Tipus d'autoritzacions de treball

Autorització de treball per compte d'altri

Aquesta autorització inicial habilita a iniciar una activitat laboral als estrangers que no són a Espanya, és a dir, que es troben als seus països d'origen. Aquesta autorització es resoldrà prèvia tramitació del corresponent expedient per l'empresa interessada en la contractació davant l'Administració competent i del corresponent visat davant l'ambaixada espanyola. Una vegada el treballador o treballadora ha arribat al territori espanyol amb el visat corresponent, l'empresa oferent ha de formalitzar la seva alta a la Seguretat Social en el termini màxim d'un mes; si no ho fes, s'extingiria l'autorització. Aquesta autorització inicial té una durada d'un any, i es pot limitar a una empresa, una activitat i una província determinades.

Requisits

- Que la situació nacional d'ocupació en permeti la contractació. Aquest requisit està determinat pel Servei Públic Estatal, que emet trimestralment un catàleg d'ocupacions de difícil cobertura per a cada província. La qualificació d'una ocupació com de difícil cobertura implica la possibilitat de tramitar l'autorització per residir i treballar. En el cas que la feina que es pretén oferir no figuri al catàleg, l'empresa interessada en la contractació ha d'acreditar la dificultat de trobar mà d'obra nacional, comunitària o estrangera amb residència legal per a la feina que ofereix, mitjançant la gestió de l'oferta davant dels serveis públics competents. Cal indicar que a l'art. 40 de la LOE hi ha enumerades diferents situacions en les quals no s'ha de tramitar la gestió d'oferta: llocs de confiança, cònjuge o fill de resident legal, fills o néts d'espanyol d'origen, entre d'altres.
- Que l'empresa garanteixi una activitat continuada durant la vigència de l'autorització.
- Que l'empresa estigui al corrent de totes les obligacions fiscals i de seguretat social.
- Que les condicions de contractació siguin conformes a la legislació vigent.
- Que els treballadors estrangers no tinguin antecedents penals als seus països d'origen ni a Espanya.

- Que el treballador o treballadora estrangera no estigui residint irregularment en territori espanyol. Si es comprova que el treballador està irregular, l'expedient s'arxivarà o es denegarà.

Autorització de treball per compte d'altri i de durada determinada

Se sol·liciten quan es tracta d'una feina que no té caràcter estable, sigui una activitat de temporada o de caràcter estacional. Aquesta mena d'autorització no pot ser renovada.

Tipus

- De temporada o campanya: La durada coincidirà amb la del contracte, un límit màxim de nou mesos dins d'un període de dotze mesos consecutius.
- D'obra o servei per al muntatge de plantes industrials, elèctriques, edificacions, etc.
- De caràcter temporal per al personal d'alta direcció, artistes, professors, etc.
- Per a la formació i realització de pràctiques professionals.

Requisits

- L'empresa ha d'oferir l'allotjament i es fa responsable de les despeses del viatge i la manutenció.
- La persona estrangera es compromet a tornar al seu país d'origen un cop finalitzada la relació laboral.

Treball per compte propi

La persona que vulgui establir un negoci per compte propi o bé exercir la seva professió, ha de sol·licitar aquest tipus d'autorització.

Requisits

- No pot estar en situació irregular en territori espanyol.
- S'ha d'acreditar la qualificació exigible per dur a terme l'activitat, tenir la titulació professional homologada i estar col·legiat al col·legi professional, si fos necessari.
- Acreditar que la inversió econòmica prevista és suficient per a l'activitat que es pretén desenvolupar. Cal presentar un projecte de l'establiment o de l'activitat que es vol desenvolupar; i cal acreditar que s'han demanat els permisos administratius necessaris.
- No tenir antecedents penals als seus països d'origen ni a Espanya.

Serveis associats

- La Generalitat i determinats ajuntaments disposen de serveis d'orientació i inserció laboral que permeten fer consultes sobre dubtes o problemes relacionats amb el treball, i també disposen de serveis de col·locació i ofertes de treball.

- Alguns sindicats ofereixen serveis específics per a persones estrangeres en l'àmbit del treball.

Condicions

Sol·licitud d'autorització de treball inicial: L'ha de sol·licitar per l'empresa, en els casos d'autoritzacions per compte d'altri, davant l'Administració competent de la seva província. Un cop aquesta petició rebí una resolució favorable, el treballador ha de tramitar personalment el visat davant l'ambaixada espanyola. Un cop obtingut el visat pot entrar en territori espanyol i ser donat d'alta a la seguretat social i, per tant, iniciar l'activitat laboral corresponent.

Deures

- Igual que els empresaris, han de complir les clàusules i condicions del contracte, d'acord amb la normativa legal espanyola.
- Si es treballa per compte propi, cal complir totes les obligacions fiscals i cal donar-se d'alta com a autònom a la Seguretat Social.
- Qui vulgui fer activitats econòmiques per compte propi que requereixin l'obertura d'un establiment, ha de sol·licitar a l'ajuntament una llicència d'obertura. Per aconseguir aquesta llicència, és necessari que els locals compleixin unes condicions mínimes, definides per l'ajuntament, que els propietaris o llogaters dels locals han de conèixer.

Renovacions de les autoritzacions de residència i treball

Renovació de l'autorització de residència i treball inicial per compte d'altri

La sol·licitud de renovació es pot sol·licitar seixanta dies abans de la data de caducitat i fins a tres mesos posteriors a la data de vigència. La sol·licitud prorroga la validesa de l'autorització de residència i treball fins a l'obtenció d'una resolució per part de l'Administració. Si no rep una resposta de l'Administració per un període de tres mesos, el sol·licitant ha de considerar que l'autorització està concedida.

S'obté la renovació quan:

- S'acrediti la continuïtat de la relació laboral que va donar lloc a la concessió inicial.
- S'acrediti la realització habitual de l'activitat inicial per un període de sis mesos per any, i:
 - tingui un nou contracte de treball i figuri d'alta a la seguretat social, o
 - tingui una nova oferta de feina.
- S'acrediti un període d'activitat com a mínim de tres mesos per any, i:
 - que la relació laboral inicial es va acabar per causa no imputable al treballador,

- que ha fet cerca activa de feina mitjançant programes dels serveis públics o d'entitats privades subvencionades, o
- que en el moment de presentació de la sol·licitud tingui un contracte de treball en vigor.

Renovació de l'autorització de residència i treball inicial per compte propi

La sol·licitud de renovació es pot sol·licitar seixanta dies abans de la data de caducitat i fins a tres mesos després de la data de vigència. La sol·licitud prorroga la validesa de la residència i treball fins a l'obtenció d'una resolució per part de l'Administració. Si no rep una resposta de l'Administració en un període de tres mesos, el sol·licitant ha de considerar que l'autorització està concedida.

Requisits

- Acreditar el compliment de totes les obligacions fiscals i socials.
- Continuar complint els requisits exigits per la concessió inicial, col·legiació, inversió econòmica, etc.

Situacions especials: Modificacions

Modificació de la situació de residència excepcional a la situació de residència i treball

Requisits

Les persones estrangeres que estiguin en una situació de residència excepcional durant, com a mínim, un any poden accedir a la situació de residència i treball.

Si estaven autoritzades a treballar, han de tramitar personalment la sol·licitud de modificació; si no fos així, l'expedient ha de ser presentat pel nou empresari que les vol contractar.

L'eficàcia d'aquesta sol·licitud està condicionada al fet que el treballador sigui donat d'alta dins del període d'un mes a partir de la notificació de la concessió.

Els requisits del contracte de treball són els mateixos que els exigits per a la concessió inicial, amb l'excepció d'acreditació de la situació nacional d'ocupació.

Modificació de la situació de residència no laboral a la situació de residència i treball

Requisits

Residir legalment en territori espanyol com a mínim un any. Excepcionalment es pot accedir a aquesta situació sense que faci un any que s'hi resideix quan s'acreditin circumstàncies sobrevingudes que facin necessari treballar per garantir la subsistència de la persona interessada.

És l'empresari o empresària que vol contractar qui té la legitimació per presentar la sol·licitud de modificació, i no pot fer-ho la persona estrangera resident legal.

L'eficàcia d'aquesta sol·licitud està condicionada al fet que el treballador o treballadora sigui donada d'alta dins del període d'un mes a partir de la notificació de la concessió.

Modificació de la situació d'estudiant a la situació de residència i treball

Els estudiants que es trobin a Espanya poden accedir a una autorització de treball i residència sense necessitat de tramitar el visat, sempre que es donin el requisits següents:

- Acreditar situació d'estada com a estudiant com a mínim per a un període de tres anys.
- Haver fet satisfactòriament els seus estudis.
- No haver gaudit de beca o subvenció per part de cap organisme públic o privat dins de programes de cooperació o desenvolupament del seu país d'origen.
- Aquesta modificació s'ha de sol·licitar dins dels tres mesos anteriors a la caducitat de l'autorització com a estudiant.

Modificació de l'autorització de residència i treball

El titular d'una autorització inicial de residència i treball pot sol·licitar que sigui modificada l'activitat laboral i l'àmbit territorial. És a dir, que, si l'autorització va ser concedida per treballar a la construcció, es pot sol·licitar que s'autoritzi a treballar en un altre sector; o bé, si es va limitar a una província en concret, a treballar en una altra província. Si se sol·licita un canvi de l'activitat laboral, es tindrà en compte la situació nacional d'ocupació.

Hi ha la possibilitat de canviar l'autorització de treball per compte d'altri per l'autorització de treball per compte propi, i a la inversa. Per poder sol·licitar-ho, és necessari que l'autorització de treball hagi estat renovada en alguna ocasió o bé presenti la modificació en el mateix moment de la renovació, és a dir, que no sigui de tipus inicial, i que es compleixin tots els requisits exigits per a cadascuna de les autoritzacions.

Serveis d'informació de caràcter general

- Servei d'Ocupació de Catalunya. Sepúlveda, 148. 08011 Barcelona. Tel. 932 285 757.
- Subdelegació del Govern de l'Estat a Catalunya. Av. Marquès d'Argentera, 2. 08003 Barcelona. Tel. 934 820 544.
- Secretaria per a la Immigració del Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya. Gravina, 1. 08001 Barcelona. Tel. 932 701 230.
- Centres d'Informació Professional del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya (CIP). Rda. Sant Pere, 17. Tel. 934 813 030.
- Foment del Treball. Via Laietana, 32. Barcelona. Tel. 934 841 200.
- PIMEC-SEFES. Viladomat, 174. Barcelona. Tel. 934 964 500.
- Unió de Pagesos. Av. Francesc Cambó, 14. Barcelona. Tel. 932 680 900.
- CECOT. Sant Pau, 6. Terrassa. Tel. 937 361 119.

- Confederació d'Empresaris del Baix Llobregat. Ptge. Plàsmica, s/n. Cornellà de Llobregat. Tel. 934 740 000.
- Unió Empresarial de l'Anoia. Sebastià Artés, 8. Igualada. Tel. 938 052 292.
- Oficines CITE I AMIC conveniades amb la Diputació de Barcelona per a la prestació de serveis d'assessorament legal a persones residents als municipis de la província de Barcelona.
 - Abrera 08630. Pl. Constitució, 1. Tel. 937 702 911 (AMIC)
 - Badalona 08913. Centre cívic Torre Mena. Pl. Trafalgar, s/n. Tel. 933 990 311 (AMIC)
 - Berga 08401. Pl. Viladomat, 24, baixos. Tel. 938 212 655 (CITE)
 - Collbató 08293. Bonavista, 2. Tel. 937 770 100 (AMIC)
 - Granollers 08400
 - Consell Comarcal del Vallès Oriental. Pius XII, 5-6. Tel. 938 600 700 (CITE)
 - Esteve Terrades, 30-32. Tel. 938 704 258 (AMIC)
 - Cornellà de Llobregat 08940. Ctra. d'Esplugues, 68. Tel. 933 779 292 (CITE)
 - El Prat de Llobregat 08820. Lloret de Mar, 2. Tel. 933 790 599 (CITE)
 - Esparreguera 08292. Pl. de l'Ajuntament, 1. Tel. 937 771 801 (AMIC)
 - L'Hospitalet de Llobregat 08901
 - Rbla. Marina, 429-431 bis. Tel. 933 389 253 (AMIC)
 - Pau Sans, 8. Tel. 933 372 947 (CITE)
 - Igualada 08700. Pg. Verdaguier, 122. Tel. 938 050 494 (CITE)
 - Manlleu 08560
 - Vendrell, 33. Tel. 938 513 069 (AMIC)
 - Alta Cortada, 1. Tel. 938 507 587 (CITE)
 - Manresa 08240. Pg. Pere III, 60-62. Tel. 938 730 000 (CITE)
 - Martorell 08760
 - Ptge. Sindicat, 226. Tel. 937 754 316 (AMIC)
 - Pep Ventura, 7. Tel. 937 755 290 (CITE)
 - Mataró 08302
 - Pl. de les Tereses, 17. Tel. 937 904 446 (AMIC)
 - Castanyos, 120. Tel. 937 415 340 (CITE)
 - Moià 08180. Joies, 11-13. Tel. 938 301 418 (AMIC)
 - Mollet del Vallès 08100. Centre EMFO. Berenguer III, 105. Tel. 935 705 160 (AMIC)
 - Olesa de Montserrat 08640. Salvador Cases, 17. Tel. 937 783 300 (AMIC)
 - Pineda de Mar 08397. Riera, 31. Tel. 937670499 (CITE)
 - Sabadell 08201. Sant Pau, 19. Tel. 937 272 975 (CITE)
 - Sant Adrià de Besòs 08930. Pl. de la Vila, 4. Tel. 933 812 004 (AMIC)
 - Sant Boi de Llobregat 08830. Badajoz, 2. Tel. 936 540 302 (AMIC)
 - Sant Esteve Sesrovires 08293. Major, 8. Tel. 937713017 (AMIC)
 - Santa Coloma de Gramenet 08923. Pirineus, 2. Tel. 934 663 940 (CITE)
 - Terrassa 08221. Unió, 23. Tel. 937 809 366 (AMIC)
 - Torelló 08570. Núria, 91 - pl. de la Sardana. Centre cívic. Tel. 938 505 031 (CITE)
 - Vic 08500. Pl. Osona, 4, 1a. Tel. 938 895 590 (AMIC)

- Viladecans 08840. Ptge. Sant Ramon, 2. Auditori Pablo Picasso, s/n.
Tel. 936 591 456 / 936 591 015 (AMIC)
- Vilafranca del Penedès 08720
Pl. Penedès, 4, 2n. Tel. 938 903 906 (AMIC)
Pl. Penedès, 4, 2n. Tel. 938 173 982 (CITE)
- Vilanova i la Geltrú 08800. Marquès del Duero, 15. Tel. 938 152 517 (CITE)

Legislació aplicable

Llei 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (CE), modificada per la Llei 8/2000, de 22 de desembre, art. 10, sobre la capacitat empresarial dels estrangers, i arts. 36 a 43, sobre el permís de treball i règims especials.

Empadronament

Drets

L'empadronament és un dret i un deure de totes les persones que resideixen de forma habitual a Espanya, sigui quina sigui la seva nacionalitat i la seva situació jurídica. Així doncs, també tenen el dret i l'obligació d'empadronar-se les persones estrangeres que viuen a Espanya sense autorització de residència.

Empadronar-se suposa inscriure's al padró municipal d'habitants de la població on es resideix.

El padró està gestionat per l'ajuntament i és on consten les dades de la població. El seu objectiu és proporcionar informació sobre el nombre de persones que viuen al municipi i les seves característiques, per conèixer quines són les necessitats actuals i futures de la població i quins serveis hi caldrà desenvolupar.

Les dades del padró municipal són confidencials i només poden ser utilitzades amb finalitats estadístiques.

Els naixements i les defuncions han de ser declarats al registre civil del municipi o al jutjat de pau.

Serveis associats

- Tota persona empadronada passarà a constar com a veïna del municipi i tindrà garantit de forma immediata l'accés als serveis municipals (escoles bressol, escola d'adults, esports, serveis socials, etc.), així com a altres serveis públics que no depenen de l'ajuntament (escola, habitatge, sanitat, etc.).
- L'empadronament és el mitjà més clar per provar la presència de l'estranger a Espanya.

Condicions

Requisits per a l'empadronament

Cal dirigir-se a l'ajuntament i presentar, com a identificació personal, el passaport, la targeta de residència o el document d'identificació del país d'origen (exclusivament per a nacionals dels Estats membres de la Unió Europea), així com la documentació acreditativa del domicili on es viu (contracte de lloguer o escriptures de propietat).

Deures

- Tota persona té l'obligació, en cas de canviar de residència, de donar-se de baixa al municipi on resideix i tornar a inscriure's al nou.
- Renovació del padró municipal: La persona estrangera té l'obligació de renovar la seva inscripció al padró municipal cada dos anys. S'exceptuen els estrangers amb autorització de residència permanent i els residents comunitaris.

Situacions especials

Empadronament sense justificants

En cas que la persona estrangera no disposi de DNI, passaport o autorització de residència, l'ajuntament pot acceptar, per acreditar la seva identitat, altres documents aportats per ella en els quals constin les seves dades personals. En cas de no disposar de documents que demostrin la residència al municipi (escriptura de l'habitatge, contracte de lloguer, contracte de subministraments, etc.), es pot prendre com a justificant el testimoni d'un veí o dos.

Empadronament sense domicili

En el cas de persones que viuen al municipi però que no disposen de domicili fix, els ajuntaments poden empadronar-les sempre que la situació es posi prèviament en coneixement dels serveis socials. En aquests casos, es pot fer constar l'adreça del lloc on visqui la persona malgrat que no sigui un domicili particular, sempre que els serveis socials confirmin que el veí hi viu de manera habitual i si és possible fer-li arribar notificacions a aquesta adreça.

Serveis d'informació de caràcter general

- Oficina del padró de l'ajuntament de residència.
- Registre Civil dels Jutjats de Primera Instància i Instrucció del municipi de residència.

Legislació aplicable

Decret 188/2001, de 26 de juny, arts. 4.6 i 8.2, sobre els drets dels estrangers a ser empadronats, i Llei orgànica 8/2000 (CE), de 22 de desembre, art. 12, sobre el dret a l'assistència sanitària.

Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les bases de règim local (LRBRL). Redacció modificada substancialment per la Llei 4/1996, de 10 de gener, de modificació de la LRBRL, arts. 15 a 18, sobre inscripció d'ofici i gestió del padró municipal, i art. 16.3, sobre confidencialitat de les dades del padró.

Reglament estatal de població i demarcació territorial de les entitats locals (RPDTEL), aprovat pel Reial decret 1690/1986, d'11 de juliol, arts. 54, 57 i 59. Redacció d'aquests preceptes modificada substancialment pel Reial decret 2612/1996, de 20 de desembre, sobre dades que s'han d'incloure en el padró municipal.

Reglament català de demarcació territorial i població dels ens locals (RDTPEL), aprovat pel Decret 140/1988, de 24 de maig, arts. 134 a 136.

Resolució de 28 d'abril de 2005, de la Presidència de l'Institut Nacional d'Estadística (BOE 30-5-2005).

Accés a la nacionalitat

Drets

La *nacionalitat espanyola d'origen* la tindran les persones que hagin nascut a Espanya, sempre que es compleixi un d'aquests casos:

- El pare i la mare són nascuts a Espanya.
- Els pares són estrangers, però un dels dos ha nascut a Espanya.
- Els pares són estrangers i tenen, tots dos, la condició d'apàtrida (no tenen nacionalitat).
- Els pares són estrangers i la legislació del seu país originari no reconeix la nacionalitat del fill.

Poden sol·licitar la nacionalitat espanyola per residència legal les persones estrangeres que resideixin a Espanya durant un temps determinat sempre que:

- Hagin viscut a Espanya, de forma legal i continuada, durant un mínim de deu anys i demostrin una bona integració social.
- Hagin viscut a Espanya, de forma legal i continuada, durant un mínim de cinc anys i tinguin l'estatut de refugiat.
- Hagin viscut a Espanya, de forma legal i continuada, durant dos anys, i siguin nacionals d'Andorra, de Filipines, de Guinea Equatorial, de Portugal, d'un país iberoamericà o sefardites.
- Hagin viscut a Espanya, de forma legal i continuada, durant un any si:
 - Han nascut a Espanya i són fills d'estrangers.
 - Han nascut fora d'Espanya i són fills o néts d'espanyols.
 - Han estat tutelats o acollits per un tutor o institució espanyola durant dos anys consecutius.
 - Estan casats amb un espanyol, com a mínim des de fa un any, i no n'estan separats (legalment o de fet).

Per a tots els casos, la residència ha de ser legal, continuada i immediatament anterior a la petició d'atorgament de la nacionalitat.

Condicions

Requisits per sol·licitar la nacionalitat espanyola:

- Al país d'origen s'ha de demanar el certificat de naixement i el certificat consular on constin els antecedents penals. Aquests documents han d'estar traduïts i legalitzats pel consolat espanyol al país d'origen o pel consolat del país d'origen a Espanya, depenent des d'on es faci la sol·licitud.
- A Espanya s'ha de sol·licitar el certificat d'empadronament, el certificat de residèn-

cia legal a Espanya i el certificat d'antecedents penals, i s'ha d'acreditar que es disposa de mitjans econòmics per viure al país (contracte laboral, declaració de la renda, etc.). Les persones que demanin la nacionalitat perquè estan casades amb un espanyol o espanyola, hauran d'aportar, també, el certificat de naixement de l'altre membre de la parella i el certificat de matrimoni.

Serveis d'informació de caràcter general

- Registre Civil dels Jutjats de Primera Instància i Instrucció del municipi de residència.

Legislació aplicable

Llei 36/2000, de 8 d'octubre, per la qual es modifica el Codi Civil en matèria de nacionalitat.

Família

Família i matrimoni

Drets

Les persones estrangeres que es trobin a Espanya, tinguin autorització de residència o no, poden contreure matrimoni, separar-se, divorciar-se o constituir-se en parella de fet, en les mateixes condicions que la població espanyola.

Ningú no pot ser obligat a casar-se contra la seva voluntat i, si això passés, podria sol·licitar-se l'anul·lació del matrimoni. Si una persona es troba coaccionada a contreure matrimoni pels seus pares o per qualsevol altra persona, ho ha de denunciar a la policia o a la Fiscalia, que han de protegir la seva llibertat de decisió.

El matrimoni pot ser religiós o civil. En cas de ser civil, pot celebrar-se en un jutjat o a l'ajuntament. Quant als matrimonis religiosos, només tindran validesa els de les confessions reconegudes a les lleis espanyoles (catòlica, islàmica, evangèlica i jueva) i un cop inscrits al Registre Civil.

Les decisions que afecten la vida familiar han de ser preses conjuntament pels dos cònjuges, ja que tots dos tenen els mateixos drets i les mateixes obligacions familiars.

A Espanya es reconeix la separació i el divorci. La separació es produeix quan el marit i la muller deixen de viure junts, i és judicial quan la declara un jutge, sigui de mutu acord o no.

El divorci suposa la dissolució del matrimoni. Poden sol·licitar el divorci els dos cònjuges o un de sol una vegada transcorreguts tres mesos de la celebració del matrimoni. Si el matrimoni té descendència menor d'edat, a les resolucions de separació i divorci s'ha de decidir a qui en correspon la custòdia, així com els règims de visites per a l'altra persona i si hi ha obligació de pagament d'una pensió per al manteniment dels infants i/o pagament d'una pensió compensatòria al cònjuge (aquest últim cas pot donar-se quan un membre de la parella s'ha dedicat fonamentalment a la cura de la família i la llar).

Tal com recullen les lleis espanyoles, és prohibida tota pràctica cultural que violi els drets humans.

Serveis associats

- Ajuts adreçats a famílies per facilitar l'accés a l'habitatge.
- Ajuts a famílies nombroses (amb tres o més fills).
- Ajuts a famílies amb gent gran o infants (de fins a tres anys) al seu càrrec.
- Celebració de matrimonis civils als ajuntament o jutjats.

Condicions

Edat

Poden casar-se les persones més grans de divuit anys, així com les més grans de setze amb independència econòmica i legalment emancipades.

Poligàmia

Una persona no pot casar-se si en el moment de contreure matrimoni està legalment casada amb una altra persona; si ho fa, comet un delictes segons les lleis espanyoles.

Parelles de fet

Les parelles de fet es constitueixen formalment mitjançant un document davant notari. En certs aspectes, tenen beneficis legals semblants als matrimonis. A la normativa d'estrangeria no es preveu la figura de les parelles de fet; només s'hi reconeixen efectes als matrimonis civils.

Deures

Totes les persones, siguin estrangeres o no, han d'assumir els deures derivats de la vida familiar.

Situacions especials

Infants nascuts a Espanya de pares estrangers

No adquireixen la nacionalitat espanyola pel fet de néixer a Espanya. Només podran accedir a la nacionalitat espanyola un cop acreditin un any de residència legal. La residència legal la poden sol·licitar sempre que un dels seus pares tingui també la residència legal. Si cap dels dos no té autorització per residir a Espanya, el menor no té dret a sol·licitar una autorització de residència legal.

En el moment que l'infant neixi passa a tenir automàticament el mateix tipus d'autorització de residència que qualsevol dels seus progenitors i ha de ser inscrit al país d'origen dels pares. En cas que els país dels pares, pel fet de no haver nascut al país d'origen, no reconegui la nacionalitat del menor, aquest pot sol·licitar i adquirir la nacionalitat espanyola, ja que, segons la legislació vigent, cap nen que hagi nascut a Espanya no pot convertir-se en apàtrida (persona sense nacionalitat).

Serveis d'informació de caràcter general

- Secretariat de la Família. Pl. Pau Vila, 1 (Palau de Mar). 08039 Barcelona. Tel. 934 831 000. A/e: secretarifamilies@correu.gencat.es.

- Delegació Territorial de Benestar i Família de Barcelona. Tarragona, 141-147. 08014 Barcelona. Tel. 935 675 160. dt_barcelona.benestar@gencat.net.
- Oficines de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya. Telèfon d'informació general: 900 300 500. Web: www.gencat.es/benestar.
- Registre Civil dels Jutjats de Primera Instància i Instrucció del municipi de residència.

Legislació aplicable

Llei 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (CE), modificada per la Llei 8/2000, de 22 de desembre, art. 16, sobre el dret a la intimitat familiar.

Llei 15/2005, de 8 de juliol, que modifica el Codi Civil i la Llei d'enjudiciament civil, en matèria de separació i divorci.

Reagrupament familiar

Drets

Les persones estrangeres que resideixin a Espanya legalment des de fa més d'un any, i tinguin autorització per continuar vivint en aquest país per un any més com a mínim, tenen dret a reagrupar amb ells els familiars següents:

- El o la cònjuge, sempre que no s'hagin divorciat o separat legalment. En cap cas no es pot reagrupar més d'una parella.
- Els fills més petits de divuit anys o incapacitats, inclosos els adoptats, i la resta de menors de divuit anys o incapacitats que estiguin sota la tutela legal del resident.
- Els pares del resident, quan estiguin al seu càrrec i no puguin mantenir-se sols per falta de recursos econòmics; s'entendrà que estan al seu càrrec quan com a mínim durant l'últim any de residència els hagi transferit o suportat despeses econòmiques que comportin una dependència econòmica.

Els familiars reagrupats tindran la mateixa autorització de residència que la persona que els ha reagrupat i pel mateix termini de temps, i la seva vigència dependrà del manteniment de les circumstàncies en què es va concedir.

Autoritzacions de residències independents per als familiars reagrupats

La persona cònjuge reagrupada pot obtenir una autorització de residència independent quan:

- Obtingui autorització per treballar.
- No estigui separada i acreditati que ha residit a Espanya legalment durant cinc anys.
- Es trenqui el vincle familiar, separació o divorci, i s'acrediti que ha viscut en territori espanyol amb el seu cònjuge com a mínim durant dos anys.
- Sigui víctima de violència familiar un cop s'hagi adoptat al seu favor l'ordre de protecció de la víctima.
- Per la mort del seu cònjuge.
- Compleixi els requisits per sol·licitar residència excepcional per raons d'arrelament.

Els fills del reagrupant obtindran una autorització de residència independent quan:

- arribin a la majoria d'edat i obtinguin una autorització per treballar, o
- arribin a la majoria d'edat i hagin residit legalment en territori espanyol durantr un període de cinc anys.

Els ascendents obtindran una autorització de residència independent quan:

- obtinguin una autorització per treballar.

Autorització per treballar vinculada a l'autorització de residència per reagrupament familiar

El cònjuge no separat de dret i la descendència en edat laboral poden sol·licitar una autorització per treballar, sense que això comporti l'adquisició d'una residència independent, quan:

- l'autorització se sol·liciti per a una contractació laboral a temps parcial o prestacions de servei, o
- rebin una retribució inferior al salari mínim interprofessional a temps complet en còmput anual.

Condicions

Sol·licitud de reagrupament: El reagrupament familiar ha de ser sol·licitat pel membre de la família que hagi residit legalment a Espanya durant un any i que, com a mínim, tingui autorització per residir-hi un any més. L'estranger haurà de sol·licitar una autorització de residència a favor del familiar que vulgui reagrupar, i acreditar que compleix les condicions que hi ha establertes.

Requisits que ha de complir el familiar resident que vol reagrupar (reagrupant):

- acreditació de recursos econòmics suficients per fer-se càrrec de les despeses que comporti la residència del seu familiar en territori espanyol, i
- justificació documental que acrediti la disponibilitat per part del reagrupants d'un habitatge adequat per tal d'acollir els seus familiars. Aquest requisit s'ha de justificar mitjançant l'aportació d'un informe emès per l'ajuntament on viu l'estranger. Si l'ajuntament no emet l'informe en el termini de quinze dies des de la sol·licitud, es pot sol·licitar una acta de l'habitatge a un notari.

Heus aquí el *contingut mínim* de l'informe municipal o de l'acta notarial:

- títol que habilita l'ocupació de l'habitatge,
- nombre d'habitacions i destinació d'ús de cadascuna,
- nombre de persones que hi viuen, i
- equipaments i condicions d'habitabilitat.

Un cop sol·licitada l'autorització per a la reagrupació familiar, el reagrupant rebrà una resposta al seu domicili. Si la resposta és positiva, ha d'enviar aquesta resolució al seu familiar al país d'origen (reagrupat), i aquest té dos mesos per sol·licitar davant l'ambaixada espanyola el corresponent visat de residència. L'autoritat consular ha de respondre en el termini màxim de dos mesos. Un cop recollit el visat, el familiar reagrupat ha d'entrar en territori espanyol durant la vigència d'aquell, que mai no serà superior a tres mesos, i un cop al territori tindrà un temps màxim d'un mes per tramitar la seva targeta d'identitat.

Renovacions de les autoritzacions de residència per reagrupament familiar

Les residències atorgades pel procés de reagrupament familiar tindran la mateixa vigència que la que té la del familiar resident legal que reagrupa, atès que depenen d'aquesta. Les renovacions d'aquestes residències s'han de sol·licitar seixanta dies abans de la seva caducitat, i s'haurà d'acreditar la situació laboral i econòmica del familiar reagrupant. S'entendrà que la resolució és favorable si en un termini de tres mesos des de la presentació de la sol·licitud de renovació no s'ha rebut cap resposta.

Situacions especials

Decisió dels familiars que seran reagrupats: La reagrupació familiar ha de ser una decisió presa de mutu acord entre el reagrupat i el reagrupant. Així doncs, un home no pot reagrupar-se amb la seva dona si aquesta no vol, ni a la inversa. En el cas dels fills, són els dos pares els qui han d'acordar si són reagrupats.

Denegació del visat per reagrupament: En cas que, després d'haver aconseguit l'aprovació de la sol·licitud de reagrupament familiar per part de la Subdelegació del Govern, el consolat al país d'origen denegui el visat als familiars i es consideri que no hi ha motius per a la denegació, es pot presentar un recurs administratiu davant la mateixa Administració o bé recórrer davant els tribunals.

Serveis associats

Els familiars reagrupats, després d'arribar a Espanya i després d'empadronar-se, tindran accés a tots els serveis a què tenen dret els estrangers.

Serveis d'informació de caràcter general

- Subdelegació del Govern de l'Estat a Catalunya. Av. Marquès d'Argentera, 2. 08003 Barcelona. Tel. 934 820 544. A/e: infoext@oue.barcelona.map.es.
- Secretaria per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya. Gravina, 1. 08001 Barcelona. Tel. 932 701 230.
- A www.diba.cat/diversitat trobareu un model d'informe per acreditar la disponibilitat d'habitatge, dins la web del Servei de Polítiques de Diversitat i Ciutadania. Àrea d'Igualtat i Ciutadania. Diputació de Barcelona.

Legislació aplicable

Llei 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (CE), modificada per la Llei 8/2000, de 22 de desembre, arts. 16 i 17, sobre el dret a la intimitat familiar i als familiars reagrupables, i arts. 16, 18 i 19, sobre el dret al reagrupament familiar.

Drets de les dones

Drets

Com a principi general, les dones tenen els mateixos drets que els homes, i ni les unes ni els altres poden ser víctimes de persecució sexual, matrimoni forçós, violència de gènere o discriminació en el treball.

Les dones estrangeres residents a Espanya, tinguin autorització de residència o no, poden demanar suport i denunciar qualsevol situació de maltractament o assetjament.

Si una dona (o un home) pateix violència de gènere, és a dir, maltractaments físics o psíquics per part de la seva parella, ha de denunciar-ho, ja que qui causa aquests maltractaments comet un delictes. La denúncia pot realitzar-se a associacions per la defensa dels drets de les dones, serveis per a dones maltractades (prestats per la Generalitat i/o els ajuntaments), comissaries de policia, fiscalia o jutjats. Aquests organismes li ofereixen suport jurídic i psicològic, així com altres serveis dirigits a la millora de la seva situació. La policia també li pot oferir serveis especials de protecció.

Si una dona (o un home) pateix assetjament sexual (pressions per mantenir relacions sexuals) per part dels caps o companys de treball, ho ha de denunciar, ja que aquesta pràctica es considera delictes. Pot fer la denúncia davant la mateixa empresa, un sindicat o una associació de defensa dels drets de les dones, o bé directament davant la Fiscalia o el jutjat.

Si una dona considera que pel mateix treball a la mateixa empresa cobra menys que un home, que pel fet de ser dona està sent marginada en les promocions laborals o professionals, o que pateix qualsevol altra mena de discriminació a la feina pel fet de ser dona, ho ha de denunciar a un sindicat o a una associació de defensa dels drets de les dones. També pot fer una queixa davant l'empresa o presentar una denúncia als jutjats.

Les dones treballadores en cas de part, adopció o acolliment permanent o preadoptiu, tenen dret a un període de descans de setze setmanes. Aquest període es pot començar a gaudir abans del part, i pot ser gaudit pel pare o la mare (si bé, en cas de part, les primeres sis setmanes des del naixement del nadó han de ser gaudides per la mare). Durant aquestes setze setmanes, la dona continuarà cobrant el seu sou (o una part, en funció del que s'estableixi en el conveni).

A més del permís per maternitat, les dones tenen dret a demanar una reducció de la jornada de treball. Aquesta reducció pot ser:

- *Per lactància.* La dona pot estar fora del seu lloc de treball durant una hora diària, que es pot repartir en dues meitats, per alletar el fill. Aquest permís es pot gaudir fins que el nadó arribi als nou mesos, i durant aquest temps rep el 100% del seu salari.
- *Per tenir cura dels fills.* Les dones poden demanar una reducció de jornada laboral fins que els fills arribin als sis anys. En aquest cas, la reducció de feina comportarà també una reducció proporcional del salari.

En cas que una dona vulgui interrompre el seu embaràs de manera voluntària, podrà fer-ho dins el sistema de sanitat pública sempre que es trobi en les dotze primeres setmanes de gestació i doni algun dels motius previstos a la llei (evitar un greu perill per a la vida o la salut física o psíquica de l'embarassada; que l'embaràs sigui conseqüència d'un fet constitutiu d'un delict de violació, prèviament denunciat; o que hi hagi presumció de greus tares físiques o psíquiques en el fetus). Si una dona es troba en aquesta situació, ha de demanar informació i orientació als serveis ginecològics del seu centre d'assistència primària, a un centre de planificació familiar o a alguna associació o entitat de defensa dels drets de les dones.

En general, si una dona considera que no li són respectats els seus drets, té al seu abast diversos serveis públics i organitzacions socials disposats a assessorar-la i a donar-li suport.

Serveis associats

- Serveis de suport i d'informació a les dones dels ajuntaments.
- Institut Català de les Dones (Generalitat de Catalunya).
- Serveis de defensa dels drets de les dones de sindicats, col·legis d'advocats, associacions, etc.
- Centres de planificació familiar i associacions de defensa dels drets de les dones: ofereixen informació sobre mètodes anticonceptius, planificació, avortament, etc.

Deures

Totes les persones tenen l'obligació de denunciar els maltractaments domèstics (o de qualsevol altra mena) i l'assetjament sexual, ja que són considerats un delict.

Serveis d'informació de caràcter general

- Institut Català de les Dones. Portaferriassa, 1. 08002 Barcelona. Tel. 933 179 291. A/e: icdbcn.presidencia@gencat.net.
- Línia d'Atenció a Dones en Situació de Violència (Generalitat de Catalunya): 900 900 120.
- Comissaria de la Dona (per fer-hi denúncies de maltractaments). Tel. 932 903 699.
- Xarxa de Centres d'Informació i Recursos per a Dones. www.diba.cat/francesca_bonnemaison.

Legislació aplicable

- Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere.

Drets dels infants

Drets

Tots els infants tenen dret a un nom, a una nacionalitat i a una identitat. Els menors d'edat tenen dret a la protecció familiar, a l'alimentació, a rebre assistència mèdica i a l'educació, així com a la resta de drets reconeguts per la llei.

Els menors estrangers que es trobin a Espanya, amb autorització de residència o sense, tenen els mateixos drets que els menors espanyols, entre els quals hi ha el dret a la protecció i a l'assistència sanitària, a l'educació i a les prestacions socials.

Els principals responsables de garantir els drets dels infants són els pares, que han d'alimentar-los, protegir-los, vetllar per la seva salut i portar-los a l'escola.

En cas de menors en situació de dificultat o risc social, serà necessària la intervenció dels equips d'atenció a la infància i l'adolescència (EAlA) municipals o del territori corresponent, que actuen en col·laboració i coordinats amb els serveis social d'atenció primària.

Si els pares d'un infant el maltracten, l'abandonen o desatenen les seves necessitats bàsiques, la Justícia, a més d'acusar-los de delictes, pot privar-los de la pàtria potestat i encarregar-ne la tutela a un altre familiar o a la Direcció General d'Atenció a la Infància.

Quan els adults o les organitzacions prenen decisions que afecten els infants, han de pensar sempre, primer de tot, en allò que sigui millor per als menors. Els infants tenen dret a donar el seu punt de vista sobre qualsevol assumpte que els afecti.

Un infant tan sols pot ser separat dels seus pares si això és beneficiós per a ell. Si es duu a terme aquesta separació, l'infant té dret a estar en contacte regular amb els pares, sempre que això no li sigui perjudicial.

Serveis associats

- Els menors que es trobin sota tutela pública poden ser atesos en un centre públic d'acollida o poden ser acollits temporalment per una família.
- Hi ha un organisme de la Generalitat que depèn del Síndic de Greuges, que és el Defensor dels Infants, la funció del qual és vetllar pels drets dels menors.
- Alguns ajuntaments disposen de serveis d'orientació i mediació per a menors.

Deures

- Els pares d'infants i d'adolescents són els principals responsables de garantir els seus drets i de vetllar per la seva salut i integritat. Si un infant és abandonat, desatès o maltractat, els pares poden ser acusats de delictes.
- Els pares dels menors els han d'empadronar tan aviat com sigui possible (des del

moment del seu naixement o de la seva arribada), perquè pugin tenir accés a l'assistència sanitària, als serveis socials, etc.

- Els infants han de complir els seus deures: respectar els seus pares i mestres, assistir a l'escola, aprendre la llengua, respectar les normes de convivència ciutadana, etc.

Situacions especials

Menors sols i sense família

Quan una persona detecti que un menor estranger es troba en aquesta situació, ha de donar-ne coneixement a la Direcció General d'Atenció a la Infància de la Generalitat (DGAI) o a la Fiscalia de Menors (també en el cas de trobar un jove en aquestes circumstàncies, del qual no es pot establir l'edat). En aquests casos, l'Estat ha de decidir si:

- ha de ser tornat al seu país d'origen, repatriat, per retrobar-se amb la seva família, o perquè sigui atès per un servei de protecció de menors; o
- pot quedar-se a Espanya, sota la tutela de la DGAI, que pot exercir la seva guarda de manera preventiva.

Durant el temps de decisió, l'infant serà atès pel Servei de Menors de la Generalitat, que ha de facilitar-li allotjament, menjar, educació, assistència sanitària i serveis socials, en les mateixes condicions que als menors espanyols desemparats.

L'Administració, un cop escoltat el menor i previ informe del serveis socials, en compliment del principi d'unitat familiar en interès del menor, resoldrà si procedeix o no repatriar-lo amb la seva família o bé sobre la seva permanència en territori espanyol.

La repatriació només s'acordarà si al seu país d'origen es donen les condicions per a l'efectiva reagrupació familiar o l'efectiva tutela per les institucions del país d'origen. No es podrà acordar si es detecta que hi ha alguna mena de risc.

Si han transcorregut nou mesos des que el menor va ser posat a disposició dels serveis d'atenció al menor i no s'ha procedit a la repatriació, s'haurà de documentar amb una autorització de residència.

El fet que no disposi d'una autorització de residència no és impediment perquè pugui participar en tots els programes d'educació o formació que a criteri de l'entitat de protecció siguin beneficiosos.

Si el menor tutelat no ha obtingut l'autorització de residència i obté la majoria d'edat, i ha participat activament en el programes educatius o formatius de l'entitat, per tal de garantir-li la integritat, aquesta podrà recomanar que se li concedeixi una autorització de residència excepcional.

Adopcions

Si un infant és adoptat o acollit per una família, cal que l'adopció es faci seguint els procediments que estableix la llei.

Explotació

La legislació espanyola considera com a delictes qualsevol tipus de treball infantil, mendicitat o explotació de menors.

Serveis d'informació de caràcter general

- Direcció General d'Atenció a la Infància. Aragó, 332. Barcelona Tel. 932 140 100.
- Fiscalia de Menors. Roger de Flor, 66-68. 08030 Barcelona. Tel. 933 164 505.
- Síndic del Menor. Av. Josep Anselm Clavé, 31. Tel. 933 018 075.
- Servei d'Atenció i Acollida Especialitzat en Menors Immigrants No Acompanyats (SAAEMI) - Associació Estrep. Via Laietana, 5, 1r. Tel. 932 682 222.
- Telèfon d'Atenció al Menor (Generalitat de Catalunya): 012.

Legislació aplicable

Conveni de les Nacions Unides sobre els Drets dels Infants, de 20 de novembre de 1989, ratificada per Espanya.

Llei 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (CE), modificada per la Llei 8/2000, de 22 de desembre, article 35, sobre la residència de menors.

Legislació espanyola i catalana sobre els drets dels infants.

Ordenances municipals sobre els drets dels infants, desenvolupades per alguns municipis.

Treball i economia

Dret al treball, dret de sindicació i dret de vaga

Drets

Les persones estrangeres que tinguin una autorització de residència i de treball tenen dret a exercir una activitat laboral en les mateixes condicions que les espanyoles. Així doncs, no es pot produir cap mena de discriminació laboral ni salarial per raó d'origen, i tots el treballadors i treballadores tenen dret a exercir la seva feina en condicions adequades de seguretat i d'higiene. El fet de no disposar d'una autorització per treballar o residir no invalida els efectes del contracte de treball, si s'està treballant efectivament, és a dir, salaris, vacances, pagues extres, hores extres, indemnitzacions per acomiadaments o extincions de contracte, etc.

Cap sou no pot ser inferior al salari mínim interprofessional que hi ha establert en l'àmbit general. Hi ha convenis col·lectius (sectorials o d'empresa) en els quals s'estableixen els salaris i altres drets laborals (vacances, jornada laboral, etc.) que són d'aplicació en cada lloc de treball. Mensualment el treballador rep un full de salari, on consta la quantitat a percebre i la forma de calcular-la.

El dret a treballar dels estrangers inclou la possibilitat de ser contractats en règim laboral per una Administració o per una empresa del sector públic (en aquests casos, és necessari, normalment, passar un procés públic de selecció).

Els contractes de treball poden ser per un temps limitat o indefinits. Mentre que el contracte sigui vigent, el treballador no pot ser acomiadat sense causa justificada legalment; si ho és, té dret a una indemnització.

Els estrangers tenen dret a cobrar pel seu treball segons els mateixos criteris que s'apliquen als treballadors espanyols.

La població estrangera amb dret a treballar també té dret a afiliar-se lliurement a qualsevol dels sindicats existents, a constituir nous sindicats, o a no sindicat-se. Els principals sindicats generals són Comissions Obreres i la Unió General de Treballadors, i tots dos ofereixen serveis específics per a treballadors estrangers.

Els treballadors tenen dret de vaga, que inclou el dret a convocar, organitzar, participar o no participar en una vaga. Ningú no pot ser castigat per haver participat en una vaga convocada legalment, i ningú no pot ser obligat a fer vaga si no en vol fer.

Serveis associats

- Tot estranger resident legal sense feina es pot inscriure a les oficines de treball de la Generalitat de Catalunya o a les oficines de l'INEM, on l'informen sobre ofertes de treball i li faciliten l'accés a cursos gratuïts de formació ocupacional.

- Si considera que no es respecten els seus drets laborals, pot demanar suport a un sindicat o denunciar-ho a la Inspecció de Treball, i també pot presentar demandes davant els tribunals de justícia.

Condicions

Treball dels menors: No és permès el treball als més petits de setze anys. Entre els setze i els divuit anys, es pot treballar amb un permís dels pares o tutors, però hi ha feines que pel seu perill els són prohibides fins a complir la majoria d'edat.

Deures

- Els treballadors han de complir les condicions que s'estableixen als seus contractes de treball.
- Cal conservar el full de salari, perquè pot servir de prova d'haver treballat en cas necessari.

Situacions especials

Contractació verbal

Encara que no és necessari, es recomana formalitzar per escrit el contracte de treball. El fet de disposar d'un document escrit permetrà acreditar que s'està exercint una feina, en quines condicions, etc.

Treballadors irregulars

En cas que un estranger malgrat no disposar de permís de treball sigui contractat, tindrà els mateixos drets i deures que la resta de treballadors en situació regular (sou, horaris, etc.), si bé no podrà ser donat d'alta a la seguretat social.

Relacions laborals

El conjunt de les relacions laborals que es donen a l'Estat espanyol estan regulades per la legislació vigent espanyola, independentment que el treballador, el patró o tots dos siguin estrangers o no ho siguin.

Accés a la formació ocupacional

Per accedir a la formació ocupacional que imparteixen els centres col·laboradors del Departament de Treball, és necessari que les persones estrangeres es trobin en situació regular, tot i que per via reglamentària es fa una interpretació flexible.

Serveis d'informació de caràcter general

- Servei d'Ocupació de Catalunya. Sepúlveda, 148. 08011 Barcelona. Tel. 932 285 757.
- Oficines de Treball de la Generalitat (OTG). Hi ha oficines repartides pel territori; per conèixer quina és la més propera es pot trucar al 932 353 556.
- Inspecció de Treball. Direcció Provincial de Barcelona. Travessera de Gràcia, 303-311. 08025 Barcelona. Tel. 934 013 027.
- CCOO. Via Laietana, 16. 08002 Barcelona. Tel. 934 812 700.
- UGT. Rbla. de Santa Mònica, 10. 08003. Tel. 933 046 800.
- Serveis Locals d'Ocupació de l'ajuntament.

Legislació aplicable

Llei 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (CE), modificada per la Llei 8/2000, de 22 de desembre, article 10, sobre el dret al treball i a la seguretat social, i art. 11, sobre la llibertat de sindicació i vaga.

Decret 188/2001, de 26 de juny, dels estrangers i la seva integració social a Catalunya, art. 5, sobre drets en l'àmbit laboral, i art. 6, sobre el dret d'accés a les administracions públiques com a personal laboral.

Dret a la seguretat social

Drets i deures

Els treballadors estrangers amb autorització de residència i treball, i contractats legalment, tenen dret a les prestacions de la seguretat social en les mateixes condicions que els treballadors espanyols.

El sistema públic de seguretat social, finançat per quotes pagades pels empresaris i pels treballadors, ofereix les prestacions següents:

- Pensions en cas de baixa per accident o malaltia.
- Pensions en cas de baixa per maternitat (fins a setze setmanes).
- Pensió de jubilació (a partir dels seixanta-cinc anys).
- Pensió d'invalidesa.
- Pensió de viduitat i orfandat.
- Subsidi d'atur.

Condicions

Pensions i subsidis

Per tenir dret a les pensions i als subsidis, han de complir els requisits sobre temps de cotització, fer les seves contribucions a la seguretat social tal com s'indica a la llei i, en cas de voler beneficiar-se'n, fer els tràmits que hi ha establerts.

Situacions especials

Accident laboral

Encara que el treballador estranger es trobi en situació irregular, els tribunals reconeixen el seu dret a l'assistència mèdica i a la pensió durant el temps de baixa, incloses la pensió d'invalidesa i la pensió de viduitat i orfandat per al cònjuge i els fills, si escauen. A més, per tenir dret a la prestació corresponent no s'exigeix un temps mínim previ de cotització.

Serveis d'informació de caràcter general

- Institut Nacional de la Seguretat Social. Sant Antoni Maria Claret, 5-11. 08038 Barcelona. Tel. 932 849 358.

Legislació aplicable

Llei 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (CE), modificada per la Llei 8/2000, de 22 de desembre, art. 10, sobre el dret al treball i a la seguretat social, i art. 14, sobre el dret a la seguretat social i als serveis socials.

Drets i deures fiscals dels estrangers

Drets

La població estrangera que resideix a Espanya té les mateixes obligacions fiscals o tributàries que la resta de la ciutadania. Els impostos més importants o habituals que s'han de pagar són els següents:

- IRPF, impost sobre la renda de les persones físiques. Al personal assalariat se li dedueix una part del salari com a retenció a compte d'aquest impost. Els treballadors per compte propi han de fer pagaments trimestrals a compte. Entre els mesos de maig i juny, es fa la declaració dels ingressos de l'any anterior i es determina quant cal pagar. Si les contribucions han estat superiors a aquesta quantitat, l'Agència Tributària torna diners al contribuent; si han estat inferiors, aquest ha de pagar la diferència.
- IVA, impost sobre el valor afegit. Aquest impost grava el consum, i es paga amb la compra de qualsevol bé o servei.
- Altres impostos sobre el patrimoni, transmissions i herències.
- IBI, impost sobre béns i immobles. Grava la propietat dels habitatges o locals. Es paga a l'ajuntament.
- Impost de circulació. L'ha de pagar el qui tingui en propietat cotxes o altres vehicles matriculats a Espanya. Es paga a l'ajuntament, mitjançant pagaments anuals.
- IAE, impost d'activitats econòmiques.
- Altres tributs municipals: taxa d'escombraries, taxa de clavegueram, taxa de guals, taxa de tinença d'animals de companyia, etc.

Serveis associats

Servei d'informació de l'Agència Tributària.

Deures

És obligat pagar els tributs dins els períodes establerts i seguint les normes. No fer-ho pot suposar un recàrrec o sanció.

Situacions especials

Beneficis fiscals

Els estrangers que resideixen a Espanya poden gaudir dels mateixos beneficis fiscals que els espanyols. Així doncs, l'estranger que vulgui establir un negoci pot sol·licitar ajudes i beneficis fiscals de la mateixa forma que ho faria un espanyol.

Obligació de pagar l'IBI

L'impost sobre béns i immobles grava la propietat dels habitatges o locals i, per tant, ha de pagar-lo la persona que consti com a propietària. En cas del lloguer, el propietari i el llogater poden acordar que aquest impost sigui pagat per l'un o per l'altre, i fer-ho constar així en el contracte.

Serveis d'informació de caràcter general

- Informació Tributària. Agència Estatal d'Administració Tributària. Tel. 901 335 533. Web: www.aeat.es.
- Informació tributària de la Generalitat de Catalunya. Web: www.gencat.net/economia/tributs/index.htm.
- Direcció General de Tributs. Fontanella, 6-8. 08010 Barcelona. Tel. 935 671 200.
- Serveis d'informació ciutadana de l'ajuntament.

Legislació aplicable

Llei 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (CE), modificada per la Llei 8/2000, de 22 de desembre, art. 15, sobre la subjecció dels estrangers als mateixos impostos que els espanyols.

Habitatge

Dret a l'habitatge

Drets

Les persones estrangeres, igual que la resta de la ciutadania, tenen dret a un habitatge digne. En conseqüència, en cas de gaudir d'autorització de residència a Espanya, tenen dret a les ajudes públiques per a l'habitatge en les mateixes condicions que els espanyols.

Aquestes ajudes consisteixen bàsicament en:

- Lloguer o compra d'habitatges públics (de la Generalitat o dels ajuntaments). Es fan convocatòries públiques a les quals es poden presentar persones o famílies amb recursos limitats, que compleixin els criteris que s'estableixen a les bases.
- Ajudes, subvencions i crèdits a baix cost que ofereix la Generalitat per rehabilitar (reparar i modernitzar) un habitatge de propietat o de lloguer.

Quant al mercat privat, l'habitatge pot ser de compra o de lloguer:

- En cas de compra, s'acostumen a demanar préstecs hipotecaris a les entitats financeres. En aquests casos, la persona interessada ha de dirigir-se a un banc o caixa, on la poden informar sobre les maneres d'accedir a una hipoteca i els criteris de la seva concessió.
- En cas de lloguer, s'ha d'establir un acord entre el propietari o administrador de l'habitatge i la persona que el vol arrendar. Aquest acord s'ha de plasmar en un contracte de lloguer, que, si bé pot ser verbal, s'aconsella que es faci per escrit. El fet de tenir un contracte de lloguer per escrit permet al llogater poder acreditar quin és el seu domicili sempre que sigui necessari (per empadronar-se, per justificar l'arrelament, etc.).

Els contractes de lloguer s'acostumen a signar per un període de cinc anys, que es pot prorrogar si les dues parts estan d'acord. Quan el llogater vulgui deixar l'habitatge, ha de notificar-ho amb anterioritat al propietari, dins del termini que s'estableixi al contracte.

És possible que, per signar el contracte, la persona propietària demani al llogater, a més de la documentació identificativa, algunes garanties (com ara un contracte de treball, avals, etc.). A més, en el moment de fer el contracte s'acostuma a demanar el pagament de dues mensualitats del lloguer: una mensualitat per endavant i una mensualitat de fiança per cobrir possibles desperfectes, que serà retornada al final del contracte si l'habitatge es troba en les mateixes condicions que abans d'entrar-hi a viure.

Els lloguers es paguen mensualment o de la forma que s'estipula al contracte. En cas de no fer-ho, es poden engegar les accions judicials adients per expulsar el llogater de l'habitatge.

Tots els aspectes esmentats referents a la compra o al lloguer d'un habitatge, són també d'aplicació per a la compra o lloguer de locals. Quan es tracta d'un local per muntar-hi un negoci, és important informar-se prèviament de quines són les condicions mínimes que ha de complir el local per obtenir la llicència municipal d'obertura.

Serveis associats

- Ajudes per al lloguer i compra d'habitatges públics.
- Subvencions i ajudes per a la rehabilitació d'habitatges.
- Serveis d'orientació i mediació dels ajuntaments i oficines municipals d'orientació al consumidor.
- Hi ha agents de la propietat immobiliària i administradors de finques que s'encarreguen d'assessorar i donar informació per a la compra i el lloguer d'habitatges.

Condicions

Accés a les ajudes públiques

Per accedir a les ajudes per la compra o lloguer d'un habitatge, s'han de complir els requisits que hi ha establerts i presentar les sol·licituds dins els terminis.

Contractes

Els propietaris dels habitatges han de mantenir el lloguer de l'habitatge durant un període de cinc anys, malgrat que el contracte sigui per un termini inferior. Durant aquest temps, només poden augmentar el preu del lloguer d'acord amb l'IPC anual. Després dels cinc anys sí que és possible augmentar el preu.

Deures

- Quan una persona lloga un pis, ha de comprometre's a fer-ne un ús adequat i a complir amb les normes de veïnatge adequades per a la convivència (netedat i condicions de salubritat, evitar sorolls, etc.).
- Les lleis espanyoles que regulen els lloguers prohibeixen el subarrendament total, és a dir, que no es pot fer un arrendament de l'habitatge a una tercera persona. La Llei d'arrendaments urbans sí que admet un subarrendament parcial (permetre l'ús d'una part de l'habitatge), si bé s'ha de comptar amb l'autorització per escrit del propietari.
- El llogater ha de conservar tant el contracte com els rebuts mensuals del lloguer. Aquests documents li serviran per demostrar que viu al domicili.
- La persona que lloga o compra un habitatge té l'obligació de pagar els costos derivats del subministrament d'aigua, de llum, de telèfon, etc.

- Quan una persona forma part d'una comunitat de propietaris, ha d'abonar les quotes que hagi establert la comunitat. En cas de viure en un pis de lloguer, és necessari acordar qui es farà càrrec del pagament d'aquestes quotes (el propietari o el llogater) i fer-ho constar al contracte.
- Tots els veïns d'un immoble han de col·laborar en el manteniment i la neteja de l'escala i dels espais d'ús comú.

Situacions especials

Dificultats per llogar o comprar un habitatge

Si una persona considera que se li està dificultant el lloguer o la compra d'un habitatge a causa de la seva nacionalitat, malgrat que disposi dels recursos necessaris, pot dirigir-se al seu ajuntament, on li poden oferir serveis de mediació i orientació.

Persones o famílies en situació de necessitat extrema

Quan una persona no disposa d'habitatge ni de recursos per llogar-lo, pot demanar ajuda als serveis socials municipals, que li facilitaran habitatge temporal en cas d'emergència. Poden accedir a aquest servei totes les persones estrangeres encara que no tinguin permís de residència.

Problemes derivats de la relació amb la comunitat de propietaris

Els serveis municipals, les associacions veïnals i els presidents de les comunitats hauran de tenir cura d'informar els nouvinguts de les obligacions i els costums del veïnat.

Acampades amb tendes o aparcament de caravanes o rulots

En aquests casos, és necessari tenir autorització municipal.

Sobreocupació a l'habitatge

El nombre d'ocupants dels habitatges ha d'estar en relació amb la seva superfície. En aquest sentit, les autoritats municipals vetllen per evitar la massificació als habitatges d'acord amb les normes d'habitabilitat i salubritat vigents.

Serveis d'informació de caràcter general

- Serveis municipals, en matèria d'habitatge.
- Direcció General d'Arquitectura i Habitatge. Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Aragó, 244-248. 08007 Barcelona. Tel. 932 147 000.

Legislació aplicable

Llei 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (CE), modificada per la Llei 8/2000, de 22 de desembre, art. 13, sobre el dret a ajudes en matèria d'habitatge.

Decret 188/2001, de 26 de juny, dels estrangers i la seva integració social a Catalunya, art. 8, sobre ajudes en matèria d'habitatge.

Educació i cultura

Dret a l'educació

Drets

Totes les persones estrangeres de menys de divuit anys que es trobin a Espanya, tinguin autorització de residència o no, tenen dret a l'educació en les mateixes condicions que la resta de la població. Dret que comporta l'accés a l'ensenyament bàsic, gratuït i obligatori, a l'obtenció de les titulacions corresponents i a l'accés al sistema públic d'ajuts i beques. No obstant això, el nou Reglament d'estrangeria autoritza les administracions educatives, en l'exercici de les seves competències, a facilitar l'accés dels estrangers menors d'edat als nivells d'ensenyament postobligatori no universitari i a l'obtenció de les titulacions corresponents en les mateixes condicions que els nacionals, quan estiguin empadronats al municipi corresponent.

A partir dels divuit anys cal tenir autorització de residència per accedir a aquest dret.

Entre els sis i els setze anys, l'educació és, a més d'un dret, un deure, de manera que els nens d'aquesta edat han de ser escolaritzats obligatòriament, i els pares poden ser sancionats si incompleixen aquesta obligació.

El sistema educatiu a Espanya està format per diferents nivells, que són els següents:

- *Educació infantil*, fins als sis anys: es divideix en l'etapa de fins a tres anys (no obligatòria), i de tres a sis anys.
- *Educació primària*, dels sis als dotze anys.
- *Educació secundària obligatòria (ESO)*, dels dotze als setze anys. El títol de graduació de l'ESO dona accés al batxillerat o als cicles formatius de formació professional. També és un requisit mínim per a l'accés a determinades feines.
- *Batxillerat*. Consta de dos cursos i és el títol que obre la possibilitat d'accedir a la universitat.
- *Cicles formatius de formació professional*. Són alternatius al batxillerat, i el seu objectiu és preparar els alumnes per desenvolupar determinats oficis i professions. Poden ser de grau mitjà (un any) o de grau superior (dos anys).
- *Universitat*. S'hi accedeix, normalment, mitjançant el títol de batxillerat i després d'haver superat un examen de selectivitat. També es pot accedir a la universitat superant el grau superior dels cicles formatius o mitjançant una prova especial per a més grans de vint-i-cinc anys.

L'educació infantil fins als tres anys s'imparteix a les escoles bressol, que poden ser públiques o privades. Aquesta etapa no és obligatòria ni gratuïta.

L'educació infantil de tres a sis anys i l'educació primària s'imparteixen al centres d'educació infantil i primària (CEIP). L'ESO, els batxillerats i els cicles formatius s'imparteixen als instituts d'educació secundària (IES).

Tant els CEIP com els IES poden ser públics o privats.

Quant a les universitats, les espanyoles són majoritàriament públiques.

A Catalunya, el curs escolar va del setembre al juny i el procés d'inscripció i matriculació als nivells d'educació obligatòria (infantil, primària i secundària) es fan durant els mesos de març i abril, i han de fer-se a l'escola o a l'institut desitjat, on s'informa de quins són els tràmits necessaris. En cas de tenir qualsevol dubte o problema, convé consultar el centre docent o l'ajuntament.

Hi ha diverses beques i ajudes per a tots els nivells educatius, dirigides a pagar la matrícula, a fer front a les despeses de transports o material, etc. Aquestes ajudes van dirigides a les famílies o a l'alumnat que ho necessiti, i els estrangers hi tenen dret en les mateixes condicions que els espanyols.

Les escoles i els instituts han de facilitar als nens i nenes que ho necessitin reforç especial per a la seva integració, siguin classes de català, de castellà o d'altres matèries.

Als centres públics i concertats hi ha mecanismes de participació dels pares, les AMPA (Associacions de Mares i Pares d'Alumnes), que representen les famílies i treballen per millorar el centre educatiu. Tots els pares poden formar part de l'AMPA.

En moltes poblacions hi ha escoles d'adults, que són normalment públiques. Aquests centres ofereixen a la població adulta cursos d'alfabetització, de certificat escolar, de castellà o català, etc.

Els joves que no hagin aconseguit el graduat en ESO poden assistir a les escoles d'adults per cursar-hi programes de garantia social (que tenen com a objectiu facilitar l'accés al món laboral) o per preparar-hi un examen especial per accedir als cicles formatius de formació professional.

Serveis associats

- En cas de famílies nouvingudes que desconeixen el català i el castellà, el centre educatiu pot sol·licitar un servei de traducció per facilitar la comunicació.
- Els centres educatius ofereixen serveis específics dirigits a facilitar la integració dels infants nouvinguts o amb necessitats especials: reforç escolar, classes per a l'aprenentatge de la llengua, menús adaptats al menjador escolar, etc.
- Els centres docents poden facilitar informació sobre els ajuts i serveis dirigits a famílies amb fills en edat escolar: ajuts individuals de menjadors i transport, beques per a l'adquisició de llibres de text i material educatiu, etc.

Condicions

Accés a l'educació. Per accedir a l'educació i matricular-se en una escola o institut (també a les escoles d'adults) és imprescindible estar empadronat. Per matricular-se en un centre docent, és necessari fer els tràmits que hi hagi establerts.

Beques d'estudi. En el cas de voler demanar una beca d'estudis, és necessari fer-ho dins el període establert i seguint les condicions i la normativa específiques.

Deures

L'accés a l'educació suposa acceptar les normes de l'escola (horaris, normes de convivència, participació, etc.).

Les famílies tenen el deure de mantenir contactes amb els centres educatius on estudien els infants, d'assistir a les convocatòries i de fer totes les accions que siguin necessàries en benefici de la seva educació.

Situacions especials

Inici del curs escolar

Els pares d'un infant que arriba a un municipi un cop començat el curs escolar han d'empadronar-lo i demanar-ne l'escolarització al més ràpidament possible, perquè pugui incorporar-se immediatament a l'escola.

Educació religiosa

A Catalunya, els centres educatius no estan obligats a impartir classes de religió. En aquest sentit, els pares tenen dret que els seus fills rebin formació religiosa i moral d'acord amb les seves creences.

Estudis cursats en un altre país

Quan una persona ha obtingut un títol educatiu en un altre país, és necessari que demani l'homologació dels estudis al Ministeri d'Educació. L'homologació de títols estrangers suposa el reconeixement de l'equivalència entre un títol espanyol i un títol expedit en un altre país, i implica el reconeixement del grau acadèmic a efectes professionals. En el cas d'estudis universitaris, també es pot fer una convalidació parcial, que permetria continuar amb els estudis a Espanya.

Serveis d'informació de caràcter general

- Departament d'Ensenyament. Via Augusta, 202-226. 08021 Barcelona. Tel. 934 006 900.
Web: www.gencat.cat/ense.
- Direcció Territorial del Departament d'Ensenyament Barcelona:
 - Barcelona ciutat. Av. Paral·lel, 71-73. 08004 Barcelona. Tel. 934 439 500.
 - Barcelona comarques. Casp, 15. 08010 Barcelona. Tel. 934 816 000.
 - Baix Llobregat Anoia. Laureà Miró, 328-330. 08980 Sant Feliu de Llobregat. Tel. 936 859 450.

— Vallès Occidental. Marquès de Comillas, 67-69. 08202 Sabadell (Vallès Occidental). Tel. 937 484 455.

- Àrea Funcional de l'Alta Inspecció d'Educació a Catalunya. Bergara, 12. 08002 Barcelona. Tel. 934 820 617. Informació sobre tramitació d'homologació de títols.
- Serveis d'informació ciutadana de l'ajuntament.

Legislació aplicable

Llei reguladora de les bases de règim Local (LRBRL), arts. 25 i 28, sobre el dret a l'educació (més l'art. 9 LE i el Decret 188/2001 de la Generalitat).

Llei 8/2000, de 22 de desembre, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (CE), arts. 9, sobre el dret a l'educació.

Decret 188/2001, de 26 de juny, dels estrangers i la seva integració social a Catalunya, art. 4, sobre el dret a l'educació.

Dret i deure de conèixer la llengua, la cultura i la societat d'acollida

Drets

Les persones estrangeres que viuen a Catalunya és convenient que coneguin una sèrie d'aspectes bàsics de la societat local.

Un element d'integració és el coneixement de la llengua, important per poder relacionar-se amb normalitat, accedir als serveis públics, entrar al món laboral, participar en les activitats ciutadanes, etc. A Catalunya hi ha dues llengües oficials, l'espanyol i el català. Per aprendre-les, hi ha una oferta d'escoles d'adults i d'altres centres educatius, on els estrangers poden estudiar les dues llengües.

En el cas del català, hi ha el Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL), una entitat creada per la Generalitat de Catalunya i els ajuntaments que té per objectiu donar a conèixer la llengua catalana. Al CPNL s'ofereixen cursos de diferents tipus segons la situació de cada persona: sessions d'introducció en llengua oral, cursos bàsics i de nivells més alts, intensius, etc.

D'altra banda, és important que la població estrangera conegui els principals costums i tradicions culturals i socials del país d'acollida, per respectar-los i procurar observar-los en les manifestacions externes de convivència.

A escala local, hi ha iniciatives desenvolupades pels ajuntaments i les entitats socials, en les quals es fomenta l'intercanvi i el coneixement intercultural.

Serveis associats

Cursos de català i castellà del Consorci per a la Normalització Lingüística, dels Centres de Formació d'Adults i altres iniciatives municipals.

Condicions

Accés a cursos de llengua

Per accedir als cursos organitzats pels centres de formació d'adults és necessari tenir divuit anys (també s'hi poden matricular els més grans de setze anys que no hagin cursat l'ensenyament obligatori a Catalunya). Per matricular-se a un curs de català del Consorci per a la Normalització Lingüística, es farà una prova de nivell per oferir el curs adequat a cada alumne. La majoria dels centres per a la normalització lingüística tenen com a períodes generals d'inscripció els mesos de setembre, gener, febrer i juny.

Deures

El coneixement de les llengües oficials és un deure per a les persones nouvingudes que volen instal·lar-se a Espanya.

Serveis d'informació de caràcter general

- Consorci per a la Normalització Lingüística. Mallorca, 272, 8è. 08037 Barcelona. Tel. 932 723 100. A/e: cpnl@cpnl.org. Web: www.cpnl.org.
- Direcció General de Formació d'Adults. Pl. Pau Vila, 1 (Palau de Mar). 08039 Barcelona. Tel. 934 831 000. A/e: bdgfadul@correu.gencat.es.

Serveis socials

Dret als serveis socials

Drets

La població estrangera en situació regular té dret als serveis socials d'atenció primària en les mateixes condicions que la població amb nacionalitat espanyola. Si estan en situació irregular, tenen dret a accedir als serveis i prestacions socials bàsics.

L'atenció social primària als municipis es fa des de les unitats bàsiques d'atenció social primària (UBASP), on hi ha professionals especialitzats (educadors/es, treballadors/es socials i familiars, etc.). Les UBASP tenen com a objectiu l'atenció a la població, especialment la de les persones en situació de risc social, i el desenvolupament de programes dirigits a la integració social dels col·lectius que ho necessitin.

Els serveis socials d'atenció primària poden derivar les persones que ho necessitin. Els serveis socials especialitzats ofereixen assistència a la família, a la infància, a l'adolescència, a la gent gran, a les persones amb disminució, etc.

Serveis associats

- Ajudes econòmiques puntuals.
- Ajudes per a activitats escolars: llibres, menjadors, activitats extraescolars, etc.
- Activitats i grups de dinamització per a col·lectius en situacions especials: toxicòmans, persones amb disminució, víctimes de maltractaments, etc.
- Serveis d'atenció domiciliària: teleassistència, ajuda personal, ajuda a la llar, etc.
- Centres de dia per a gent gran.
- Residències d'estada limitada, cases d'acollida i serveis residencials.
- Serveis de centres oberts per a infants i adolescents.
- Menjadors socials.

Condicions

Accés: Quan una persona s'empadrona en un municipi, adquireix el dret a accedir als serveis socials de manera immediata.

Deures

- Fer ús dels recursos, prestacions i drets d'acord amb les necessitats socials.

- Establir la comunicació necessària amb el personal dels serveis socials i facilitar-li les dades necessàries perquè puguin fer una valoració adequada de la situació.
- Respectar els mecanismes i protocols d'accés que hagin establert els professionals de serveis socials: horaris, visites, etc.
- Participar a les activitats i programes que li siguin proposats, per millorar la seva situació.

Situacions especials

Persones en situació irregular: Segons el que s'especifica a la normativa vigent, tenen dret als serveis bàsics d'atenció primària, als serveis d'atenció domiciliària, als serveis residencials d'estada limitada, als serveis de centres oberts per a infants i adolescents, i a les ajudes d'urgència social atorgades per les administracions públiques catalanes.

Serveis d'informació de caràcter general

- Serveis socials de l'Ajuntament. Qualsevol persona pot accedir al centre de serveis socials que correspongui al seu domicili, on l'atendran o li donaran dia i hora de visita.
- 012 Atenció Ciutadana (Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya). Tel. 012 (des de Catalunya). Tel. 902 400 012 (des de fora de Catalunya). Tel. 00 34 902 400 012 (des de l'estranger).
- Centre de Mediació Familiar de Catalunya. Via Laietana, 4. 08003 Barcelona. Tel. 935 674 484 i 935 674 485.
- Telèfon de la Mediació del Col·legi d'Advocats de Barcelona. Tel. 902 500 900.

Legislació aplicable

Llei orgànica 8/2000, de 22 de desembre, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, art. 14.

Llei 8/1987, municipal i de règim local de Catalunya (LMRLC), de 15 d'abril, art. 63.2, sobre les competències en serveis socials per part dels municipis.

Decret 188/2001, de 26 de juny, dels estrangers i la seva integració social a Catalunya, art. 9, sobre el dret a les prestacions i serveis socials.

Sanitat

Dret a l'assistència sanitària

Drets

La població estrangera que estigui inscrita al padró del municipi on resideix habitualment té dret a l'assistència sanitària en les mateixes condicions que les persones de nacionalitat espanyola, encara que no tinguin autorització de residència. A més, els infants i adolescents de menys de divuit anys, les dones embarassades i totes les persones que necessitin assistència mèdica d'urgència tenen dret a assistència sanitària encara que no estiguin empadronades.

La sanitat pública cobreix quasi totes les especialitats mèdiques tant de l'atenció primària com de l'especialitzada. Els serveis més habituals d'assistència sanitària es donen als centres d'assistència primària (CAP). Es pot anar a aquests centres, si es concerta hora i dia de visita prèviament, o directament en el cas d'urgències. Als CAP hi ha servei de medicina general (de capçalera), de pediatria i d'infermeria; també hi ha alguns CAP que disposen de servei d'urgències (donen atenció permanent i atenen en dies festius). Si el metge o pediatre de capçalera ho creu necessari, pot acordar l'assistència d'algun especialista, sigui en un ambulatori o en un hospital.

En cas d'urgència es pot demanar l'assistència mèdica al domicili del malalt, i en cas de necessitat, el metge o metgessa pot ordenar que es traslladi el malalt amb ambulància a un hospital.

Davant d'una urgència, els familiars també poden portar directament el malalt al servei d'urgències del CAP (s'ha de conèixer l'horari) o, en cas de gravetat, a un servei d'urgències hospitalàries.

També hi ha telèfons d'urgències mèdiques, als quals es pot trucar en cas d'emergència o gravetat.

Per accedir als serveis públics d'assistència sanitària, excepte en cas d'urgència, és necessari portar la targeta sanitària (TSI). Aquesta targeta és gratuïta, personal i intransferible i identifica els ciutadans com a usuaris de la xarxa pública de serveis i centres de salut. Aquesta targeta la facilita el centre d'assistència primària corresponent al domicili de l'interessat; per obtenir-la és necessari presentar un document d'identitat i el certificat d'empadronament al municipi. També al CAP li assignaran un metge o metgessa, que serà qui l'atendrà habitualment.

Per a situacions de greu necessitat hi ha ajudes, proporcionades pels CAP o per algunes ONG, per a l'adquisició de medicaments.

Serveis associats

- Tots els serveis propis del CAP: medicina general, pediatria i vacunacions, ginecologia i planificació familiar, infermeria.
- Serveis de metges especialistes.
- Urgències mèdiques.
- Hospitalització.
- En cas d'emergència, es pot demanar servei d'atenció a domicili.

Condicions

Accés a la sanitat pública: Per accedir a l'assistència pública és necessari l'empadronament al municipi de residència habitual i tramitar la targeta sanitària individual.

Deures

- Fer ús dels recursos, de les prestacions i dels drets d'acord amb les pròpies necessitats de salut.
- Seguir les prescripcions mèdiques i del personal sanitari.
- Facilitar les dades d'identificació correctes i les referents a la salut que siguin necessàries per al procés assistencial o per raons d'interès general degudament motivades.
- Respectar els mecanismes i protocols d'accés que hagin establert els centres sanitaris: horaris, visites, etc.
- Respectar les normes que hi ha establertes a les instal·lacions sanitàries, així com el personal que hi treballa.

Situacions especials

Demanda d'atenció sanitària sense documentació

En cas que una persona estrangera demani atenció sanitària sense disposar de la documentació necessària (targeta sanitària individual) i/o sense haver-se empadronat, cal oferir-li tota la informació pertinent. Cal, doncs, donar-li informació sobre l'empadronament i els drets associats, i indicar-li on s'ha de fer la gestió i quins documents són necessaris, així com explicar-li quins són els tràmits per gestionar la targeta sanitària individual.

Tramitació de la TSI

Els tràmits per aconseguir la targeta sanitària individual depenen de la situació de la persona que la demani:

- *Si té autorització de residència i contracte laboral:* L'empresa per a la qual treballa tramitarà el número d'afiliació a la seguretat social i li lliurarà una cartilla mèdica, en la

qual es poden incloure els familiars beneficiaris (cònjuge i fills). El titular de la targeta haurà d'anar a la Tresoreria General de la Seguretat Social que correspongui al domicili, i presentar-hi un document d'identificació personal, la cartilla mèdica i el llibre de família (per indicar els familiars beneficiaris). Posteriorment, la TSI s'enviarà al domicili del titular, on es farà arribar una targeta per a cadascun dels beneficiaris. En cas de no rebre la targeta al domicili, es pot reclamar al centre d'atenció primària corresponent.

- *Si té autorització de residència però no contracte laboral:* La TSI s'ha de tramitar directament al CAP que correspongui al domicili, on s'ha de presentar un document d'identificació personal, el permís de residència i el certificat d'empadronament.
- *Si no té autorització de residència:* La TSI s'ha de tramitar directament al CAP que correspongui al domicili, on s'ha de presentar un document d'identificació personal i el certificat d'empadronament.

Atenció per personal sanitari del mateix sexe

La persona que ho desitgi pot manifestar, al centre d'atenció sanitària, la seva voluntat de ser atesa per una persona del mateix sexe, si bé el centre no està obligat a atendre la demanda.

Medecines

El sistema sanitari públic cobreix una part del cost dels medicaments receptats per la sanitat pública. Totes les persones que estiguin empadronades i disposin de la targeta sanitària individual es poden beneficiar d'una reducció del preu de les medecines quan vagin a la farmàcia amb la recepta del CAP i mostrin la seva TSI. Les persones que no disposen de recursos suficients per pagar els medicaments poden comentar aquesta situació als centres socials d'atenció primària o acudir a entitats socials que ofereixen ajudes per aquests conceptes.

Serveis d'informació de caràcter general

- Centre d'atenció primària corresponent al municipi o territori.
- Sanitat Respon (telèfon d'atenció vint-i-quatre hores del Servei Català de la Salut): 902 111 444.
- Telèfon d'Urgències Sanitàries 061.
- Institut Català de la Salut. Tel. 934 824 220 i 934 824 240. A/e: informacio@ics.scs.es. Web: www.gencat.cat/ics.
- Tresoreria General de la Seguretat Social. Telèfon d'informació, on li indicaran quina és la delegació corresponent al seu domicili: 900 616 200 i 934 962 000.
- Hospitals amb servei d'urgències.

Legislació aplicable

Llei 14/1986, de 25 de abril, general de sanitat, art. 42; Llei 8/1987, de 15 d'abril, municipal i de règim local de Catalunya, art. 68, sobre la participació i les responsabilitats de les corporacions locals en matèria de sanitat.

Llei 8/2000, de 22 de desembre, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (CE), art. 12, sobre el dret a l'assistència sanitària.

Decret 188/2001, de 26 de juny, dels estrangers i la seva integració social a Catalunya, art. 7, sobre el dret a l'assistència sanitària.

Garanties

Garantia dels drets i deures dels estrangers

Drets

La principal garantia dels drets de les persones és la tutela judicial d'aquests. Les persones estrangeres que es trobin a Espanya, tinguin autorització de residència o no, tenen dret a la tutela judicial efectiva, és a dir, poden acudir a la Justícia per demanar la protecció dels seus drets.

La tutela judicial pot servir tant perquè puguin defensar-se de les acusacions o imputacions (d'estar irregularment a Espanya, d'haver comès un delicte, etc.), com per reclamar drets que no els són reconeguts (reagrupació familiar, drets laborals i, en general, qualsevol altre dret adscrit).

Normalment, per presentar-se davant un jutjat o un tribunal de justícia és necessari disposar d'assistència legal. Si una persona no té recursos per contractar els seus serveis, té dret al servei d'assistència jurídica gratuïta.

L'assistència jurídica gratuïta pot ser contractada a través del mateix jutjat, de la policia o d'un col·legi d'advocats.

Qui hagi de comparèixer davant la justícia també té dret al servei de traductor o intèrpret, si no comprèn o no sap expressar-se en català o castellà.

A més de la Justícia, hi ha altres institucions a Catalunya i a Espanya que protegeixen els drets i les llibertats, que ofereixen els seus serveis de manera gratuïta. Entre aquestes institucions cal destacar el Síndic de Greuges i el defensor dels ciutadans o síndic municipal que trobem en alguns ajuntaments.

Serveis associats

- Servei d'assistència jurídica gratuïta.
- Servei de traducció i interpretació per a persones que no coneixen la llengua.
- Serveis que ofereixen associacions de defensa d'immigrants: assistència jurídica, orientació, informació, etc.

Deures

La població estrangera, de la mateixa manera que l'espanyola, han de col·laborar amb la Justícia.

Situacions especials

Assistència jurídica

Si gaudeixen d'autorització de residència, tenen dret al servei d'assistència jurídica en les mateixes condicions que la població espanyola. Si estan en situació irregular, tenen dret a l'assistència jurídica gratuïta en els casos de prohibició d'entrada al país, devolució, retorn o expulsió, i casos d'exercici del dret d'asil, sempre que la persona es trobi a Espanya i no disposi de recursos econòmics suficients.

Traducció

Les persones estrangeres que no entenguin la llengua poden demanar un servei de traducció i interpretació, que haurà d'estar present quan es tracti de situacions d'expulsió o asil, o quan s'hagi de declarar davant un jutjat. En el cas de les comissaries de policia, cal dir que no totes en disposen.

Serveis d'informació de caràcter general

- Síndic de Greuges. Josep Anselm Clavé, 31. Tel. 933 018 075. A/e: sindic@sindicgreugescat.org.
- Servei d'Atenció a les Víctimes de Delicte (Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya). Via Laietana, 4. 08013 Barcelona. Tel. 935 674 411.
- Col·legi d'Advocats de Barcelona. Mallorca, 283. 08037 Barcelona. Tel. 934 961 880. A/e: icab@icab.es. Web: www.icab.es.

Legislació aplicable

Llei orgànica 8/2000, de 22 de desembre, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (CE), arts. 220 a 222, sobre garanties jurídiques.

Llei 1/1996, de 10 de gener, d'assistència jurídica gratuïta.

Infraccions en matèria d'estrangeria i el règim sancionador

Drets i deures

La Llei orgànica d'estrangeria, als seus articles 52, 53 i 54, recull una llista de supòsits que comporten una infracció que va acompanyada d'una sanció administrativa. Les infraccions administratives en matèria d'estrangeria es classifiquen en lleus, greus i molt greus. Totes les infraccions administratives estan sancionades amb una multa administrativa, que es gradua en un mínim de 300 i fins a 60.000 euros, depenent de la infracció comesa. Només quan es cometin determinades infraccions, l'Administració competent pot acordar l'expulsió del territori espanyol.

La sanció d'expulsió es pot adoptar quan la persona:

- Es trobi en situació irregular en territori espanyol, és a dir, sense autorització d'estada o residència.
- Estigui treballant i es trobi en situació irregular.
- Hagi fet ocultació dolosa o falsa (de no-comunicació) al Ministeri d'interior de canvis de la seva nacionalitat, estat civil o domicili.
- Hagi incomplert les mesures adoptades per raó de seguretat pública, de presentació periòdica o d'allunyament de les fronteres o poblacions concretes.
- Hagi participat en activitats contràries a l'ordre públic previstes com a greus a la Llei orgànica 1/1992, de 21 de febrer, sobre protecció de la seguretat ciutadana.
- Quan hagi estat condemnada dins o fora de l'Estat espanyol per un delictes sancionat amb una pena privativa de llibertat superior a un any, sempre que els antecedents no hagin estat cancel·lats.

L'expulsió només pot ser acordada per l'autoritat governativa (la Subdelegació del Govern), després de tramitar un expedient en el qual s'haurà escoltat la persona afectada, que té dret a l'assistència jurídica gratuïta i al servei d'interpretació durant la seva tramitació. D'altra banda, contra la resolució d'expulsió de l'Estat pot recórrer davant els òrgans jurisdiccionals competents i pot utilitzar, també, els serveis d'assistència jurídica gratuïta.

Mentre es tramita la resolució que acorda l'expulsió, o bé un cop acordada i fins que es faci efectiva, sempre prèvia autorització judicial, es pot acordar l'ingrés en un centre d'internament per a estrangers per un període màxim de quaranta dies.

Tota ordre d'expulsió comporta la prohibició d'entrada al territori espanyol per un període mínim de tres anys i màxim de deu, i també comporta l'extinció de qualsevol autorització per residir al territori.

Serveis associats

- Les persones que es troben dins d'un procediment d'expulsió, tenen dret a assistència legal, que en cas de no disposar de recursos serà gratuïta.

- Les persones que no coneixen les llengües oficials tenen dret a un servei d'interpretació de la seva llengua.

Situacions especials

No pot ser expulsada, llevat que hagi comès una infracció molt greu com ara participar en activitats contràries a la seguretat exterior de l'Estat, participar en activitats contràries a l'ordre públic, o reincidència amb la mateixa infracció que pugui ser sancionada amb l'expulsió dins del mateix any, la persona estrangera:

- nascuda a Espanya que hagi residit legalment durant els últims cinc anys;
- titular de l'autorització de residència permanent;
- espanyola d'origen i que hagi perdut la nacionalitat;
- beneficiària d'una prestació econòmica per incapacitat permanent com a conseqüència d'un accident de treball o malaltia professional;
- beneficiària d'una prestació contributiva d'atur;
- beneficiària d'una prestació econòmica assistencial de caràcter públic adreçada a la seva reinserció laboral o social.

Legislació aplicable

Llei orgànica 8/2000, de 22 de desembre, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (CE), arts. 50 a 66, sobre les infraccions en matèria d'estrangeria i els seu règim sancionador.

Decret 188/2001, de 26 de juny, dels estrangers i la seva integració social a Catalunya, art. 3, sobre el dret a l'assistència jurídica gratuïta.

Convivència ciutadana

Els ajuntaments i les ordenances municipals com a instrument per promoure la convivència

1. Gestió de la diversitat i la convivència en l'àmbit local

Tot el que fins ara recull aquesta guia comprèn un conjunt de disposicions legals sobre drets diversos. Ara bé, l'exercici diari d'aquests drets es produeix en un entorn concret: el municipi. Són els governs locals els que viuen més de prop l'aplicació de la legislació d'estrangeria, però a la vegada són també els que poden actuar més clarament davant possibles situacions de conflicte. Són responsables de garantir i gestionar la convivència ciutadana al municipi, siguin d'on siguin les persones que hi viuen.

En aquest sentit, els ajuntaments disposen de mecanismes molt precisos per fer efectiva aquesta convivència mitjançant les ordenances municipals, siguin específiques de l'àmbit de la convivència o tenint present l'objectiu de la convivència en totes les seves ordenances.

Cal dir que l'ordenança municipal és el marc normatiu que permet a l'Administració local gestionar la ciutat i les relacions entre els que hi viuen. En aquest sentit, les ordenances municipals són un marc legal adient per prevenir i resoldre molts dels problemes que es poden produir a la ciutat amb motiu de la convivència de cultures diverses.

Els processos migratoris, que afecten les ciutats i pobles de Catalunya, es tradueixen a escala local en un increment de població, i això suposa un impacte en l'economia i en els serveis locals, una diversificació ètnica i cultural, i la necessitat d'integrar la població nouvinguda.

En aquest context, són els governs i les administracions locals els que hauran de liderar les accions que possibilitin la integració social de la població (tot actuant tant sobre la població nouvinguda com sobre l'autòctona). Els ajuntaments, malgrat no disposar de competències en tots els àmbits que afecten la vida de la ciutadania, tenen un paper essencial en la gestió del fet migratori, en especial en tot el que fa referència a la convivència ciutadana al municipi.

Les accions municipals han de fonamentar-se en el respecte als drets humans, a la diferència, a les llibertats individuals, a la igualtat i a la no-discriminació, i han de potenciar la solidaritat i la cohesió social i fomentar el coneixement mutu, el respecte i la interacció.

En aquest sentit, cal dir que des dels ajuntaments s'han desenvolupat diferents instruments per afavorir la convivència, com ara els centres de mediació ciutadana o les ordenances de convivència.

2. Contingut de les ordenances de convivència

En aquest sentit, i centrant-nos en les actuacions que poden desenvolupar pels municipis, com una eina fonamental per tal de regular els principis bàsics de la convivència ciutadana i els drets i deures dels habitants d'un municipi, s'han desenvolupat en diferents ajuntaments de Catalunya les ordenances de convivència ciutadana. Aquests documents estan redactats en relació amb una realitat social concreta, de manera que en funció del municipi o territori recolliran un aspecte o un altre. Malgrat això, hi ha una sèrie d'eixos que són tinguts en compte al conjunt de les ordenances d'aquest tipus, ja que el seu objectiu és el mateix: definir els principis bàsics de la convivència ciutadana i regular els drets i deures de la ciutadania, així com els seus comportaments tant a la via pública com a l'àmbit privat (sempre que se'n puguin derivar perjudicis o molèsties envers altres persones).

Amb l'objectiu de donar a conèixer els grans eixos d'aquestes ordenances de convivència, que es poden adaptar a cada realitat local, hem fet un recull del contingut de les ordenances de convivència existents i d'altres ordenances, que regulen específicament algun aspecte relacionat amb el fet migratori, i que creiem que cal tenir en compte com a instrument de la prevenció de conflictes i de la resolució d'aquests.

Atenció a la ciutadania

- Les autoritats municipals han d'atendre a qui ho necessiti i proporcionar-li la informació necessària.
- Les autoritats i els funcionaris han d'adreçar-se als ciutadans i ciutadanes amb el més gran respecte i consideració.
- L'autoritat municipal pot sancionar les conductes i comportaments que atemptin contra la convivència ciutadana.
- L'ajuntament, a través de les oficines d'atenció al consumidor, facilita informació sobre aspectes relacionats amb les reclamacions de compres i serveis.

Principis bàsics de la convivència ciutadana

- Els principis bàsics de la convivència ciutadana són: respecte, tolerància i solidaritat.
- Cal rebutjar qualsevol mena de violència física o moral, així com qualsevol actitud que atempti contra la dignitat de la persona (insults, molèsties intencionades, coacció moral o física, agressions, etc.).
- L'autoritat municipal dóna suport a totes les iniciatives que condueixin al debat, l'intercanvi de parers i la resolució de conflictes.
- La salubritat i la netedat són aspectes bàsics de la higiene personal i col·lectiva.
- Cal actuar davant la mendicitat, l'embriaguesa i la drogoaddicció. La policia local ha d'evitar la presència a la via pública de persones que es trobin en aquesta situació.
- Els veïns i veïnes tenen el deure d'ajudar-se mútuament en casos d'accident, de persones extraviades, etc., i de cooperar amb les autoritats municipals.

Comportaments envers els elements que conformen la via pública

- Prohibició de comportaments que suposin un mal ús o que generin danys a la via pública, als seus elements estructurals (fanals, semàfors, senyalitzacions, etc.) o al mobiliari urbà (papereres, contenidors, bancs, etc.).
- La via pública o els seus elements no poden fer-se servir com a suport per a propaganda de cap mena, sense l'autorització de l'ajuntament.
- Les activitats esportives o lúdiques no es poden fer fora dels espais o recintes que tenen destinats si no és amb una autorització municipal.
- Les deixalles sòlides de petit format han de dipositar-se a les papereres que s'han instal·lat per a aquesta finalitat.
- Les fonts públiques i els estanys no poden fer-se servir per pescar, banyar-se, rentar-hi animals, vehicles, llençar-hi productes o objectes, etc. També queda prohibit alterar la sortida de l'aigua o qualsevol actuació similar.
- Els jocs infantils estan destinats exclusivament als infants.
- Els jardins públics s'han de respectar i protegir, i les plantes no poden ser arrencades o danyades.
- A la via i d'altres zones de concurrència pública, no s'ha de cridar, usar ràdios, televisions, altaveus, o altres electrodomèstics que superin els nivells acústics permesos.

Sorolls i vibracions

- Totes les activitats públiques o privades que originin sorolls o vibracions (com ara el trànsit, les màquines, les obres, etc.) han de controlar els nivells sonors per no superar els mínims que hi ha establerts.
- La producció de sorolls dins els edificis i zones de convivència també ha de mantenir-se dins els valors límits que exigeix la convivència ciutadana i el respecte als altres. Així doncs, s'ha de procurar limitar al màxim els sorolls tant dins com fora dels habitatges, especialment entre les 10.00 h de la nit i les 7.00 h del matí, a fi de permetre el son i el descans als veïns.
- La persona que posseeixi un animal domèstic està obligada a adoptar les mesures necessàries perquè aquest no causi problemes als veïns.

Publicitat a la via pública

- La publicitat ha d'introduir-se a les bústies o als espais habilitats a l'efecte.
- El repartiment de publicitat als vianants només es pot fer amb l'autorització de l'ajuntament.
- Per col·locar publicitat a les façanes i immobles cal tenir l'autorització del propietari i fer-se càrrec de retirar-la.

Immobles i establiments

- La numeració i la nomenclatura dels edificis ha de ser realitzada per l'ajuntament, i els elements que els identifiquin (nom i número de l'edifici) han de complir les normes que hi hagi establertes.

- Les persones propietàries dels immobles estan obligades a consentir les servituds administratives que hi hagi establertes per a la utilitat pública.
- En el cas dels establiments comercials i/o industrials, cal disposar de l'autorització municipal d'obertura i facilitar les inspeccions periòdiques que fa l'ajuntament per controlar la salubritat i la higiene dels locals i dels productes que s'hi venen (aliments, begudes, etc.).

Comunitats de propietaris

- El propietaris han de vetllar pel bon manteniment de l'edifici en el qual viuen, tant si són titulars d'un pis com d'un local.
- Totes les comunitats han de disposar d'una assegurança comunitària per a possibles accidents o desperfectes a l'immoble, i també és convenient que el veïnat en disposi d'una per al seu habitatge.
- No es poden fer dins l'immoble activitats que siguin molestes o nocives per a la resta de persones que hi viuen.
- Tothom ha de participar en la junta de la comunitat, que ha de tenir caràcter temporal i rotatiu.
- Les decisions adoptades per les comunitats de veïns han de ser consensuades amb el conjunt dels propietaris.
- Els contractes de lloguer han de recollir amb claredat quins són els drets i els deures del propietari i de l'arrendatari.
- La fiança que pot exigir la propietat en signar un contracte de lloguer, ha de ser com a màxim igual a un mes de renda.
- El preu del lloguer es pot incrementar anualment amb el mateix percentatge que ho faci l'IPC, si bé cal notificar-ho per escrit.
- L'arrendatari té dret a viure a l'habitatge durant un període mínim de cinc anys. Si el contracte és d'una durada inferior i si l'arrendatari ho vol, el contracte es renovarà cada any en les mateixes condicions, fins a complir-se cinc anys.
- L'arrendatari ha d'assumir les despeses derivades de l'ús de l'habitatge: pintura, reparacions, etc.
- El propietari té l'obligació legal de mantenir l'habitatge en els condicions de seguretat necessàries, sense que això pugui suposar l'augment de la renda.

Ús de la via pública

- S'han de respectar els horaris que hi hagi establerts per a les activitats de càrrega i descàrrega de mercaderies, manipulació de caixes, contenidors, etc.
- Per a l'ocupació de la via pública cal demanar l'autorització municipal corresponent.
- Per exercir activitats de venda a la via pública s'ha de comptar amb la llicència municipal corresponent.
- L'ajuntament pot autoritzar l'exercici d'activitats de carrer pròpies de fotògrafs, esmolers, drapaires, pintors, músics i altres activitats de característiques similars.
- L'aparcament de caravanes i rulots, així com l'acampada en tendes o similars, no es pot fer sense una autorització municipal expressa.

Netedat

- El servei de neteja de la via pública es prestarà per l'Administració municipal, per gestió directa o indirecta.
- Els propietaris dels solars han de mantenir-los nets i lliures de brossa, escombraries, runa, mobles o altres objectes.
- En cas d'obres, no es pot deixar runa o materials a les voreres o al mig del carrer.
- No es pot abandonar a la via pública vehicles, mobles, animals morts, etc.
- Queda prohibit col·locar o estendre a les finestres, balcons i altres parts dels immobles visibles des de la via pública objectes que atemptin contra l'estètica de l'entorn, com ara roba, pells, etc.
- Les catifes i les robes d'ús domèstic, així com altres objectes que només puguin espolsar-se a les portes, balcons o finestres que donen a la via pública, s'han d'espolsar en hores i de tal manera que no causin danys o molèsties a persones o coses.
- La regada de plantes ha de fer-se durant la nit i sense causar danys o molèsties a persones o coses.
- Els testos i gerros de flors col·locats a les obertures dels edificis cal que no ofereixin perill de caure a la via pública.
- S'ha de procurar recollir i llençar la brossa en bosses separades segons el tipus de materials i fer-ho dins l'horari indicat per l'ajuntament. També convé informar-se a l'ajuntament de com desfer-se de mobles, electrodomèstics i altres trastos vells o inserbibles. En tot cas, no es poden abandonar al carrer.
- Cal utilitzar els contenidors específics per separar vidre, paper i cartró, plàstic, llaines, etc.

Animals de companyia

- La persona que tingui un animal de companyia ha de complir les obligacions que hi ha establertes en aquests casos: inscriure'l al registre, posseir la seva cartilla sanitària, complir les mesures preventives adoptades per les autoritat sanitàries, etc.
- Per a la tinença de gossos potencialment perillosos, així com d'animals salvatges en domicili particular, cal demanar una autorització expressa de l'ajuntament.
- Els gossos o animals de companyia no poden entrar als edificis i instal·lacions municipals sense autorització.
- No és permesa l'entrada d'animals en parcs i jardins infantils.
- No és permès que els animals orinin o defequin a les vies públiques; en cas que ho fessin, el propietari té l'obligació de netejar-ho.
- Quan un animal mossegui o agredeixi una persona, el propietari ha de responsabilitzar-se'n i presentar la documentació sanitària de l'animal.
- Els animals amb malalties que comportin perill per a les persones han de ser sacrificats, sempre sota control veterinari.
- A la via pública no és permesa la compra o venda d'animals.

3. Els processos de gestió de la diversitat i la convivència

Cal destacar que l'objectiu clau dels centres de mediació i de les ordenances municipals de convivència ciutadana és la possibilitat de garantir la convivència de tots els veïns i veïnes. Hem vist que els municipis tenen un paper fonamental a l'hora de gestionar el fet migratori, en especial pel que fa a la convivència entre la ciutadania i en la creació d'espais de participació i consens en els quals s'integri el conjunt dels ciutadans i ciutadanes. En aquest sentit, és important que des dels ens locals es desenvolupin procediments dirigits a garantir que la convivència ciutadana sigui efectiva al municipi. Aquests procediments han de partir dels quatre eixos següents:

Informació

S'ha de garantir que tothom, independentment del seu origen i de la seva situació legal, conegui els seus drets i deures i entengui quines són les normes de convivència que han de regir les relacions entre les persones que viuen al municipi.

La creació i circulació d'informació fluida i específica sobre les normes i els costums de convivència entre la ciutadania ha de permetre l'intercanvi, el respecte i el coneixement entre les diferents cultures i orígens.

Diàleg i mediació

En la convivència ciutadana poden haver-hi situacions conflictives entre persones, veïns o grups diversos, i per això és necessari disposar dels instruments adients de mediació i per a la resolució de conflictes.

Aquests instruments de mediació tenen com a objectiu principal treballar per la convivència, tot facilitant el diàleg i buscant punts de consens entre les persones. A més, també és important que els ajuntaments fomentin la formació de professionals en l'àmbit de la gestió del fet migratori i en l'àmbit de la mediació i la resolució de conflictes.

Procediments administratius

En cas que la resolució de conflictes i la mediació no resolguin els problemes de manera efectiva, és necessari tenir establerts els mecanismes administratius (sancions, diligències informatives, multes, etc.) per garantir la convivència.

Seguiment i implementació

La convivència ciutadana i l'aplicació de normes i instruments per fomentar-la necessiten un seguiment exhaustiu. Així doncs, és necessari treballar perquè les normes siguin observades pel conjunt de la ciutadania i per donar resposta a les diverses situacions que es puguin plantejar en relació amb l'arribada i la integració de nova població.

S'ha de considerar com un fet fonamental que qualsevol acció o procediment que es vulgui adoptar ha de tenir en compte la realitat social i cultural del municipi i de la seva població, i que aquesta va canviant de manera contínua.

Serveis associats

Podeu consultar el contingut del Programa de mediació ciutadana del Servei de Polítiques de Diversitat i Ciutadania de l'Àrea d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona a www.diba.cat/diversitat.

La Diputació de Barcelona és una institució de govern local que treballa conjuntament amb els ajuntaments per impulsar el progrés i el benestar de la ciutadania.

La col·lecció **Documents de Treball** facilita als agents del món local documentació actualitzada per contribuir a la millora en la gestió de les polítiques públiques locals.

Aquesta publicació vol ser un recurs a l'abast dels ajuntaments amb la intenció de fer una lectura local de la legislació vigent. L'objectiu és contribuir a reforçar el seu treball en favor de la integració, la convivència i la cohesió social.

Diputació de Barcelona
Àrea d'Igualtat i Ciutadania
Servei de Polítiques de Diversitat i Ciutadania
Travessera de les Corts, 131-159
Recinte Maternitat. Pavelló Mestral, 4t pis
08028 Barcelona
Tel. 934 022 713 • Fax 934 022 714
s.politiquesdc@diba.cat
www.diba.cat/diversitat

